

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

(Συνέχεια αριθμ. 10'.)

ΥΦΟΣ

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ.

Ἐπαινος τοιοῦτος δὲν εἶναι κατώτερος οὐδ' αὐ-
τοῦ τοῦ Σοφοκλέους· τῷ ὄντι οἱ δύο οὗτοι ποιη-
ταί, οἱ τοσοῦτον κατ' ἐπιφάνειαν διάφοροι, ὁ Σο-
φοκλῆς καὶ Ἀριστοφάνης, ἐχρημάτισαν συγγρα-
φεῖς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, καὶ πεπροικισμένοι
διὰ πολλῶν πλεονεκτημάτων ἐντελῶς ὁμοίων.
Λησμονήσατε ἐπὶ στιγμὴν τὴν ἀπόλυτον ἀντίθεσιν
τῶν θεμάτων τῶν δύο ποιητῶν, δότε προσοχὴν
μόνον εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς διανοίας, τὸν τῆς φρά-
σεως τρόπον, τὴν τῶν λέξεων ἐκλογὴν, τὴν θέσιν
αὐτῶν, τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ὕφους, τὴν ἐσωτε-
ρικὴν ἁρμονίαν τῆς ποιήσεως ταύτης· καὶ τὴν
μουσικὴν αὐτῆς ἁρμονίαν, καὶ πεισθήσεσθε ὅτι
ἐν ἀμφοτέροις ὑπάρχει ἡ αὐτὴ δεινότης καὶ ἡ
αὐτὴ εὐτραπέλια, ἡ αὐτὴ ἀλάνθαστος εὐστοχία, ἡ
αὐτὴ δαψίλεια ὀρθοῦ λόγου, αἱ αὐταὶ χάριτες
καὶ τὸ αὐτὸ θέλημα, ὅτι ἀμφοτέροι εἰσι τὸ
ἄκρον τῆς ἐντελοῦς τέχνης. Τὸ μόνον ἐλάττωμα
τοῦ ὕφους τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ τὸ ἐλάττωμα
τοῦτο ὑπάρχει μόνον δι' ἡμᾶς, εἶναι τὸ ὅτι ἐστὶ
πλήρης ὑπαινιγμῶν, ὧν ἡ μὲν κακεντρέχεια τῶν
συγχρόνων ἀμέσως ἀντελαμβάνετο, ἡμεῖς δὲ βλέ-
πομεν ἐν αὐτοῖς συνεχῶς ἄλυτα αἰνίγματα, εἰς
ἃ πολλάκις ὁ αἰεὶ δούκας εἰώθει λέγειν τὸ
τῆς παροιμίας· *Καὶ φημι κάποφημι κοῦκ ἔχω
τί λέγω.* Προσθέτομεν πρὸς τούτους ὅτι ἐξ ὅλων
τῶν ἀρετῶν, ἃς ἐθαύμαζον οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ
σοφῇ τε ἅμα καὶ ἀφελείᾳ ἐκείνη φράσει, αἱ πε-
χυλώτεραι μόνον εἰσὶ κταληπταὶ ἡμῖν· ἐν τού-
τοις μετὰ πικρέλευσιν τοσοῦτων αἰῶνων καὶ μ' ὁ

λην τὴν ἀτέλειαν τῶν γνώσεων ἡμῶν, ἐμποροῦμε-
θα εἰσέτι τοῦ νεκταρέου ἐκείνου καὶ ἐλαφροῦ ἀ-
ρώματος, ὅπερ ἦν ὡσεὶ ἡ φυσικὴ ἀπόβροια τοῦ
Ἀττικοῦ ἐδάφους, καὶ ὑφ' οὗ ἐμπέπλησται ἅπ-
σα ἡ ποίησις τοῦ Ἀριστοφάνους· ἐν ταύτῃ καὶ
μόνη δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ὁποῖός τις ἦν ὁ
τοσοῦτον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κριτικῶν ἐγκωμισθεῖς
ἀττικισμός.

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

ΤΩΝ ΚΩΜΩΔΙΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ.

Πολλάκις παρεστάθη ὑπερβαλλόντως ἡ ἐπιτη-
μότης τῶν κωμωδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, θεωρου-
μένων ὡς μνημείων τῆς Ἀθηναϊκῆς ἱστορίας. Ναί,
ἀναμφιβόλως, ὑπὸ τὰ ἀστεία ἐκεῖνα ἐπινοήματα,
ὑπὸ τὰ γελοῖα προσωπεῖα, ὑπὸ τὴν φανταστικὸν
κόσμον, τὸν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἑνὸς ἀνθρώπου
γεννηθέντα, ὑπάρχουσι πραγματικότητες, ὑπάρχει
τι ἐκ τοῦ ζῶντος καὶ κινουμένου ἐν τῇ ἀθη-
ναϊκῇ κοινότητι, κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα πρὸ
τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς, καὶ αἱ κωμωδίαὶ τοῦ
Ἀριστοφάνους εἰσὶν ἡ ἐφημερίς, εἰ δυνατόν εἰπεῖν,
τῆς πόλεως τοῦ Περικλέους, κατὰ τὴν περίοδον
αὐτῆς τὴν ταρχωδεστέραν, τὴν μᾶλλον μεστὴν
γεγονότων, τὴν μᾶλλον γόνιμον εἰς περιπετείας·
ἀλλ' ἡ ἐφημερίς αὕτη ἐγράφη ὑπὸ ἀνδρὸς ἐμ-
παθοῦς, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ ὅπως μᾶς πείσῃ ὅτι ὁ
Ἀριστοφάνης οὐκ ἔστιν ἀεὶ ἄξιος πίστεως, καὶ ὅτι
αἱ ἀποφάνσεις αὐτοῦ ἔχουσι γενικῶς ἀνάγκην
νὰ καθυποβάλλωνται ὑπὸ αὐστηρὸν ἔλεγχον. Δι-
καίως ὁ Κικέρων ἐποίησε τὴν παρατήρησιν ταύ-
την, ὅτι ἡ μεροληψία τῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας
κωμωδίας ἔχει τι ἀφόρητον. Καὶ ἐάν μὲν περιο-
ρίζετο εἰς τὸ νὰ κακολογῇ Κλέωνος καὶ ὑπερ-
βόλους, ἦτο συγγνωστόν· ἀλλὰ νὰ διαβάλλῃ ἡ-
ρωας, ὡς τὸν Λάμαχον, σοφοῦς ὡς τὸν Σωκρά-
την, πολιτικοῦς ἄνδρας, ὡς τὸν Περικλέην! Πρὸ-

δηλόν ἐστιν, ὅτι ἐὰν ἠρούμεθα τὰς πληροφορίες ἡμῶν περὶ ἐκείνων, οἵτινες ὑπῆρξαν ἡ τιμὴ καὶ δόξα τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ἐκ μόνου τοῦ Ἀριστοφάνους, κίνδυνος ἦν μὴ περιπέσωμεν εἰς παράδοξα ἀγνοήματα. Διηγούνται ἐν τούτοις, ὅτι ζήτησαντὸς ποτε Διονυσίου τοῦ Νεωτέρου ἵνα γνωρίσῃ τὰ τῆς Πολιτείας τῶν Ἀθηναίων, ὁ Πλάτων ἀπέστειλεν αὐτῷ τὰς κωμωδίας τοῦ Ἀριστοφάνους· ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς δὲν εἶναι ἐξηγημένος πολιτικῶν προλήψεων, καὶ, ὡς ὁ Ἀριστοφάνης, ἀπεστρέφετο τὴν δημοκρατίαν· δὲν εἶναι λοιπὸν πολὺ παράδοξον ὅτι ἡ γελοιογραφία ἐφαίνετο αὐτῷ ἀληθῆς εἰκῶν, καὶ ὅτι ὡς τοιαύτην ἀπέστειλεν αὐτὴν εἰς τὸν τύραννον.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, οἵτινες δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀπαθῶς περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν τῶν διακωμωδηθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους προσώπων, καὶ δὲν ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν ν' ἀναμορφώσωμεν τὰ ἦθη καὶ τοὺς θεσμοὺς τῶν Ἀθηναίων, ὀφείλομεν ὅπως μὴ παραδεχόμεθα ἄνευ ἀποδείξεων τὰς ὑπὸ τοῦ σατυρικοῦ ποιητοῦ παρεχομένας πληροφορίες. Ἀλλὰ, καὶ μετ' ὅλας ταύτας τὰς ἐπιφυλάξεις, δυνάμεθα εἰσεῖτι πολλὰ ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ ἡ ἱστορία δύναται καὶ αὕτη νὰ συγχαρῆ ἐαυτῇ διὰ τὴν εὐτυχῆ εἰμαρμένην, ἣτις διέσωσε τηλικούτων αὐτῶν μέρος· διότι ὁ χρόνος ἐφάνη μικροῦ δεῖν τοσοῦτο εὐνοῦς τῷ Ἀριστοφάνει, ὅσον καὶ τῷ Εὐριπίδῃ. Ἐκ 54, ἢ 44 κατ' ἄλλους, κωμωδιῶν αὐτοῦ ὑπολείπονται εἰσέτι ἡμῖν ἑνδεκά, διατηρηθεῖσαι μέχρι τοῦδε ἐν τελείᾳ ἀκεραιότητος καταστάσει. Αἱ ἑνδεκά αὗται κωμωδίαί, ἡ μᾶλλον, αἱ ἑνδεκά αὗται σάτυραι, δύνανται νὰ διαιεσθῶσιν ὡς ἔπεται: Σάτυραι πολιτικαί: *Ἀχαρνῆς, Ἰππῆς, Εἰρήνη, Αὐσιετρατὴ γυνή*. Σάτυραι φιλοσοφικαί: *Νεφέλαι, Σφήκες, Ἐκκλησιάζουσαι, Πλοῦτος*. Σάτυραι φιλολογικαί: *Θεσμοφοριάουσαι, Βάτραχοι*. Μία μόνη, οἱ Ὀρπιθεσ, εἰς οὐδεμίαν τῶν τριῶν ὑπάγεται κατηγορίαν· εἶναι δ' αὕτη εἰδὸς τι κριτικῆς ἐπιθεωρήσεως, ἐν ἣ ὑπάρχουσι τὰ πάντα, πολιτικῆ, φιλοσοφία, φιλολογία, μυρία ἄλλα, καὶ ἥς ὁ σκοπὸς δὲν ἐμφαίνεται ἀκριβῶς· ἡ φαντασία ἐν αὐτῇ κατέχει πλεῖονα θέσιν τῆς δηξιλογίας· εἶναι τέλος ποίησις, οὐδὲν ἕτερον προτιθεμένη, ἢ εἶναι ποίησις καὶ θέλγει τὴν τῶν ἀνθρώπων φαντασίαν.

ΚΩΜΩΔΙΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ.

Ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι θιασώτης τῆς εἰρήνης, καὶ μάλιστα τῆς διὰ πάσης θυσίας εἰρήνης. Ὁ πόλεμος, ὁ ὑπὸ τοῦ Περικλέους, καὶ αὐτὸν, παρασκευασθεῖς, καὶ ἐξκαλοῦθησας καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ, οὐδόλως συνεβιάζετο πρὸς τὰς κλίσεις του. Προσεπάθησε λοιπὸν, κατὰ τὰ 426, ὅπως ἐπαγαγάτῃ τοῦ συμπολίτου του εἰς αἰσθήματα πρῶτα, καὶ ἀποδείξῃ αὐτοῖς ὅτι εἰς καλὸς συμβιβασμὸς μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἦν προτιμότερος μυρίων θλιβεσῶν νικῶν. Οἱ ἀγροῖκοι κάτοικοι τοῦ δήμου

τῶν Ἀχαρνῶν, συγκειμένου σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ ὑλοτόμων καὶ ἀνθρακῶν, ἦσαν οἱ σφοδρότεροι κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων· καὶ οἱ μᾶλλον ἐμπεφορημένοι παθῶν φιλοπολέμων· δι' ὃ ὁ Ἀριστοφάνης παρέστησε τοὺς Ἀχαρνεὺς ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ ἔδωκε τὸν τίτλον τούτων εἰς τὴν κωμωδίαν του. Ὁ Ἀχαρνεὺς Δικαιοπόλις εἶναι φίλος τῆς εἰρήνης ὡς ὁ Ἀριστοφάνης· βλέπων δὲ ὅτι δὲν δύναται νὰ μεταδώσῃ εἰς οὐδένα τὰς ιδέας του, συνθηκολογεῖ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μόνον δι' ἑαυτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Ἐν ᾧ δὲ πάντα ἡ Ἄττικὴ μυρία ὑφίσταται δεινᾷ, ὁ οἶκος αὐτοῦ καθίσταται κατοικία ἡδονῶν καὶ εὐθυμίας· πάντες οἱ κάτοικοι τῶν γειτοναζουσῶν τῇ Ἄττικῇ ἐπαρχίᾳ φέρουσι σωρηδὸν τὰ προϊόντα αὐτῶν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Δικαιοπόλιδος ἀνοιχθεῖσαν ἀγοράν. Ἐφοδὸς τις αἰφνιδίᾳ τῶν ἐχθρῶν καλεῖ τοὺς Ἀθηναίους εἰς μάχην, ἐνῶ ὁ Δικαιοπόλις, ὡς ποιήσας τὴν εἰρήνην του, περὶ οὐδεὶνος ἄλλου ἀσχολεῖται ἢ περὶ συμποσίου τινός, εἰς ὃ ἔμελλε νὰ λάβῃ μέρος· κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν· ἀφ' ἐνός μὲν τὸ θέατρον παρίστηται τὸν στρατηγὸν Λάμαχον, παρασκευάζοντα τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ φάλαρα καὶ τὴν ἀποσκευὴν πᾶσαν τῆς σφραγῆς, ὁ δὲ Δικαιοπόλις διατάττει ἵνα ἀποτίλωσι τὴν φάτταν καὶ φέρωσι τὸν χοεῖ· ἀναχωροῦσιν ἐκατέρωθεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανέρχονται, ὁ μὲν Λάμαχος κατσαγῶς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σκέλος, μεμφιμοιρῶν καὶ ὀλολύζων, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ δύο στρατιωτῶν, ὁ δὲ Δικαιοπόλις, ὀδηγούμενος ὑπὸ δύο ὑποχρεωτικῶν νεανίδων, γελῶν, ἄδων, εὐθυμος, μεμεθυκῶς ἤδη καὶ ἐξακολουθῶν εἰσέτι νὰ πίνῃ.

Κατὰ τὰ 425 ὁ Ἀριστοφάνης παρέστησε τοὺς Ἰππῆς, κωμωδίαν, ὀνομασθεῖσαν οὕτω ὡς ἐκ τῶν προσώπων, τὰ ὅποια ἀπῆρτιζον τὸν χορὸν καὶ τὰ ὅποια ἦσαν ἐκ τάξεως πολιτῶν λίαν ἀπεχθοῦς τῷ Κλέωνι· διότι οὗτοι, ζητήσαντες αὐτὸν εὐθύνας, ἐποίησαν αὐτὸν ἐξήμεσαι πέντε τάλαντα, τὰ ὅποια ἔλαβεν ὡς δῶρον ὅπως ἀπαλλάξῃ τοὺς συμμάχους τῆς τῶν φόρων βαρῦτητος. Ἴδου δ' ἐν ὀλίγοις ἡ ὑπόθεσις τῆς κωμωδίας. Ὁ εὐθήτης γέρων Δῆμος ἔχει δύο δούλους πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους: τὸν Δημοσθένην καὶ τὸν Νικίαν· ἀλλ' ὁ Κλέων, εἰς τῶν συνδούλων αὐτῶν, Παφλαγῶν, βυρσοδέψης, ἀχρεῖος κακοῦργος, ἐκυρίευσεν τὸ πνεῦμα τοῦ γέροντος καὶ διοικεῖ αὐτὸν κατὰ τὸ δοκοῦν. Οἱ δύο πιστοὶ δούλοι, ὅπως καταπολεμήσωσι τὴν ἐπιβροχὴν τοῦ βυρσοδέψου, μεταχειρίζονται ἀλλαντοπόλῃν τινὰ, Ἀγοράκριτον τοῦνομα, διασημότερον ἔτι ἐπὶ πονηρίᾳ καὶ ἀναιδέστερον τοῦ Κλέωνος, ὃν οἱ χρησμεῖοι προορίζουσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς πολιτείας· ὁ ἀλλαντοπόλις, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ χοροῦ, θριαμβεύει κατὰ τοῦ ἀντιζήλου αὐτοῦ Κλέωνος, ὅστις ἀποδιώκεται ὡς ἀνάξιος καὶ ἀπογομνοῦται πασῶν τῶν τιμῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Δῆμος, θαυμασιῶς ἀνιθῆσας, ἀφεψήσαντος αὐτὸν τοῦ ἀλλαντοπόλου, δὲν δύναται πλέον νὰ ὑποφέρῃ

τοὺς ἀγύρτας καὶ δημαγωγούς, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἀλλαντοπόλις, παρατιθησὶς τῶν ἀγενῶν αὐτοῦ ἀγυρτιῶν, ὑπηρετεῖ εὐσυνειδήτως τὸν κύριον αὐτοῦ. (Ἔπεται τὸ τέλος).

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑ ΣΤΥΑΡΤΗ.

Ὅπως γνωρίσωμεν ἀκριβῶς τὸν βίον καὶ τὴν βασιλείαν τῆς Ἐλισάβετ, πρέπει ν' ἀναμνησθῶμεν ἀρχαιοτέρας τινός ἐποχῆς, ἥτοι τῶν χρόνων τοῦ Ἐδουάρδου ΣΤ' καὶ τῆς Μαρίας.

Ἡ Ἐλισάβετ, γεννηθεῖσα τῷ 1533, ἐκηρύχθη ἔτι ἐν τῇ κοίτιδι νόμιμος διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ ὀλίγον ἔπειτα ἐκηρύχθη νόθος, ὅτε ἡ μήτηρ αὐτῆς, Ἄννα τῆς Βουλένης, μετέβη ἀπὸ τοῦ θρόνου εἰς τὸ ἱκρίωμα. Ὁ πατὴρ αὐτῆς, Ἐδουάρδος ὁ Β', ἐπεσφράγισεν τὸν τυραννικὸν αὐτοῦ βίον δι' ἑκὶ τυραννικωτέρας τελευταίας τῷ 1547· ἀπὸ τῆς ἐπιθανατίου κλίνης διέταττε βασιανιστήρια, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τοῦ ὀργάνου τῶν νόμων. Κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν δούκα τῆς Νορθόλκης καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ μόνῃ τῇ προφάσει ὅτι τὰ ἐπιπλα αὐτῶν ἦσαν ἐσφραγισμένα τῷ βασιλικῷ σφραγιδοσμίῳ τῆς Ἀγγλίας· ὁ πατὴρ μὲν ἐτυχεν ἀληθῶς χάριτος, ἀλλ' ὁ υἱὸς ἐθανατώθη. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐὰν οἱ Ἄγγλοι τοσοῦτον ὀλίγον φροντίζωσι περὶ τῆς ζωῆς, ἢ κυβέρνησις των νῦχαρίστησε μεγάλως τὴν ὁρεξίν των ταύτην. Ἡ βασιλεία τοῦ νέου Ἐδουάρδου ΣΤ', υἱοῦ τοῦ Ἐρρίκου Η' καὶ τῆς Ἰωάννας Σεϋμούρ, δὲν ὑπῆρξεν ἀπῆλλαγμένη τοιοῦτων αἱματηρῶν τραγωδιῶν ὁ θεῖος αὐτοῦ, Θωμᾶς Σεϋμούρ, νῦαρχος τῆς Ἀγγλίας, ἐκαρτομήθη, διότι περιήλθεν εἰς ῤῆξιν μετὰ τοῦ Ἐδουάρδου Σεϋμούρ, τοῦ ἀδελφοῦ του, δουλὸς τῆς Σομμερσέτης, προστάτου τοῦ βασιλείου, καὶ μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὸς ὁ δουλὸς τῆς Σομμερσέτης ἀπώλετο διὰ τοῦ αὐτοῦ θανάτου. Ἡ βασιλεία αὕτη τοῦ Ἐδουάρδου, εἰ καὶ μόλις διηρκέσσατο πέντε ἔτη, ὑπῆρξεν ὅμως ἐποχὴ στάσεων καὶ ταραχῶν, καθ' ἣν τὸ ἔθνος ἦν ἡ ἐφαίνετο προτεσταντικὸν ἀποθνήσκον δὲ δὲν ἀφῆκε τὸ σέμμα οὔτε εἰς τὴν Μαρίαν, οὔτε εἰς τὴν Ἐλισάβετ, τὰς ἀδελφάς της, ἀλλ' εἰς τὴν Ἰωάνναν Γρέϋ, ἀπόγονον τοῦ Ἐρρίκου Ζ', ἐγγόνην τῆς χήρας τοῦ Λοδοβίκου ΙΒ' καὶ τοῦ Βρανδόν, ἀπλοῦ εὐπατρίδου, γενομένου ἀκολούθως δουλὸς τῆς Σουφολκίης. Ἡ Ἰωάννα Γρέϋ ἦν σύζυγος τοῦ λόρδου Γίλφορτ, υἱοῦ τοῦ δουλὸς τῆς Νορθουμπερλάνδης, παντοδυνάμου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἐδουάρδου ΣΤ'. ἡ διαθήκη τοῦ Ἐδουάρδου ΣΤ', δίδουσα τὸν θρόνον εἰς τὴν Ἰωάνναν Γρέϋ, πρὸςκεύατο δυστυχῶς αὐτῇ ἱκρί-

ωμα· ἀνεκπύχθη μὲν ἐν Λονδίῳ (1555), ἀλλὰ τὸ κόμμα καὶ τὸ δίκαιον τῆς Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ Ἐρρίκου Η' καὶ Αἰκατερίνης τῆς Ἀραγωνίας, ὑπερίσχυσαν, καὶ ἡ πρώτη πράξις, ἣν ἐπραξεν ἡ βασιλίς αὕτη ἄμα τῇ ὑπογραφῇ τοῦ μετὰ τοῦ Φιλίππου γαμικοῦ αὐτῆς συμβολαίου, ἦν ἡ εἰς θάνατον καταδίκη τῆς ἀντιζήλου αὐτῆς (1554), πριγκιπέσσης δεκαεπτατοῦς, πλήρους θελητήρων καὶ αθωότητος, ἣτις οὐδὲν ἄλλο εἶχεν ἐγκλημα, ἢ ὅτι ὀνομάσθη ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ Ἐδουάρδου· μάτην παρητήθη τοῦ δλεθρίου τούτου ἀξιώματος, τὸ ὅποιον μόλις ἐφύλαξεν ἑννέα ἡμέρας· ἀπήχθη εἰς τὸ ἱκρίωμα μετὰ τοῦ συζύγου, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτῆς, καὶ ὡς πρωτίστη πρόφασις τοῦ θανάτου αὐτῆς ἐχρημάτισεν ἡ προτεσταντικὴ θρησκεία, ἐν ἣ ἐγεννήθη. Κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν ταύτην ἐγένετο μεγαλειτέρα χρῆσις τῶν δημίων ἢ τῶν στρατιωτῶν, καὶ πᾶσαι αὗται αἱ ὠμότητες διεπράττοντο διὰ πράξεων τοῦ κοινοβουλίου. Ὑπῆρξαν μὲν αἱματηροὶ χρόνοι παρ' ὅλους τοὺς λαοίς, ἀλλὰ παρά τῷ Ἀγγλικῷ ἔθνῳ ἔπασαν ἐν τῷ ἱκρίωματι πολλῶ πλείονες διάσῃμοι κεφαλαί, ἢ παρ' ἅπασιν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις τῆς Εὐρώπης ἔθνεσιν· ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἔθνους τούτου ἦν τὸ πράττειν τοὺς φόνους νομίμως· αἱ πύλαι τοῦ Λονδίνου ἐμιάνησαν δι' ἀνθρωπίνων κρανίων, προσηλωμένων εἰς τὰ τείχη, ὡς οἱ ναοὶ τοῦ Μεξικίου.

Ἡ Ἐλισάβετ κατ' ἀρχὰς ἐφυλακίσθη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς τῆς βασιλίδος Μαρίας· πρὸς διατήρησιν δὲ τῆς ζωῆς της, μετεχειρίσθη φρόνησιν ἀνωτέραν τῆς ἡλικίας της, καὶ κολακείαν, μὴ συνάδουσαν πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς. Ἡ ἡγεμονίς αὕτη, ἣτις, γενομένη βασιλίς, δὲν παρεδέχθη ὡς σύζυγον τὸν Φίλιππον Β', ἤθελε τότε νὰ νυμφεῖθῃ τὸν κόμητα τοῦ Δεβονσχιρ Κουρτεναί, καὶ ὅσαι ἐκ τῶν ἐπιστολῶν της ὑπολείπονται, μᾶς ἀποδεικνύουσιν ὅτι πολλὴν εἶχε κλίσιν δι' αὐτόν· τοιοῦτο συνοικέσιον δὲν θά ἦτο διόλου ἔκτακτον, διότι βλέπομεν ὅτι ἡ Ἰωάννα Γρέϋ, ὠρισμένη εἰς τὸν θρόνον, ἐνυμφεῖθῃ τὸν λόρδον Γίλφορτ, καὶ ἡ Μαρία, βασιλίς ἐπίκληρος τῆς Γαλλίας, μετέβη ἀπὸ τῆς κλίνης τοῦ Λοδοβίκου ΙΒ' εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ ἱππότη τοῦ Βρανδέκ. Πᾶσα ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Ἀγγλίας κατήγετο ἐξ ἀπλοῦ τινος εὐπατρίδου, καλουμένου Tudor (Θεοδώρου), ὅστις ἐνυμφεῖθῃ τὴν χήραν τοῦ Ἐρρίκου Ε', θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου ΣΤ', καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὅτε οἱ βασιλεῖς δὲν εἶχον φθάσει εἰσέτι εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἰσχύος, δὲν ἀκολούθως ἐσχον, ἢ χήρα τοῦ Λοδοβίκου τοῦ Παχέος οὐδόλως ἐδίεστας νὰ νυμφεῖθῃ Ματθαῖον τὸν Μομφορεγίου.

Ἡ Ἐλισάβετ ἐπωφελήθη μεγάλως ἐκ τῆς εἰρηκτικῆς καὶ τοῦ διωγμοῦ, δὲν ὑφίστατο διηνεκῶς παρά τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, ἐκαλλιέργησε τὸ πνεῦμά της, ἐδιδάχθη γλώσσας καὶ ἐπιστήμας· ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν τεχνῶν, εἰς ἧς διέπρεψεν, ἡ μεγίστη ἦν τὸ

δτι εφερέτο καταλλήλως πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, τοὺς καθολικοὺς καὶ προτεστάντας, τὸ ὅτι ὑπεκρίνετο, τὸ ὅτι ἔμαθε νὰ βασιλεύῃ.

(1559) Μόλις ἀναγορευθεῖσαν, Φίλιππος δ' Β', ὁ νυμφευθεὶς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, τὴν ἐζήτησεν εἰς γάμον. Ἐὰν ἐνέδιδεν ἡ Ἐλισάβετ εἰς τὰς προτάσεις αὐτῆς, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ὀλλανδία ἔτρεχον κίνδυνον νὰ καταβληθῶσιν, ἀλλ' αὕτη ἐμίσει τὴν θρησκείαν του, ἐθδελύττετο τὸ ἄτομόν του, καὶ ἤθελε ν' ἀπολαύῃ ἅμα καὶ τῆς ματαιοπροσύνης τοῦ ἀγαπᾶσθαι, καὶ τῆς εὐτυχίας τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς· φυλακισθεῖσα ὑπὸ τῆς καθολικῆς αὐτῆς ἀδελφῆς, ἀπεφάσισεν, ἅμα ἀναβάσσει εἰς τὸν θρόνον, νὰ καταστήτῃ τὸ βασιλεῖον προτεστάντικόν, ἀλλ' ἐστέφθη ὑπὸ καθολικοῦ ἐπισκόπου, ὅπως μὴ ἐξαχρίωση εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ πνεύματα.

Ἀμέσως ἔπειτα συνεκάλεσε κοινοβούλιον, ὅπερ ἐθεμελίωσε τὴν Ἀγγλικανικὴν θρησκείαν, ὡς σήμερον ἔχει, καὶ ἔδωκε τῷ ἡγεμόνι τὴν ἐκκλησιάρχίαν, τὰ δέκατα, τὰ εἰσόδια (ἐμβατοίγια).

Ἡ Ἐλισάβετ ἔλαβε λοιπὸν τὸν τίτλον ἀρχηγῶ τῆς Ἀγγλικανικῆς θρησκείας. Πολλοὶ συγγραφεῖς, καὶ ἰδίᾳ οἱ Ἴταλοι, ἐθεώρησαν τὸ ἀξίωμα τοῦτο γελοῖον εἰς μίαν γυναῖκα· ἀλλ' ἠδύναντο νὰ σκεφθῶσιν ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ἐβασίλευε καὶ ὅτι ἐὰν σήμερον ὑπάρχωσι χώραι, ἐν αἷς ἡ ἐκκλησία διοικεῖ τὸ κράτος, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐν οἷς τὸ κράτος διοικεῖ τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας, διορίζουσα τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Κεντροβερύρας καὶ δίδουσα αὐτῷ νόμους, δὲν εἶναι γελοιοτέρα καθηγουμένης τινὸς τοῦ Φοντεβρῶ, προχειρίζουσης προεστῶτας καὶ ἐφημερίους καὶ παρεχούσης αὐτοῖς τὴν εὐλογίαν της. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἕκαστος λαὸς ἔχει τὰ ἔθιμά του.

Πάντες οἱ ἡγεμόνες πρέπει νὰ ἐνθυμῶνται καὶ οἱ ἐπίσκοποι δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωσι τὴν περιφρημον τῆς Ἐλισάβετ ἐπιστολὴν πρὸς ἔκτων τὸν ἐπίσκοπον Ἐλνυ: Ἰδοὺ αὕτη.

Τετυρωμένη Ἱεράρχα!

«*Μανθάρω ὅτι ἀναβάλλετε τὴν διακπεραίωσιν τῆς ὑποθέσεως, περὶ ἧς συνεφωνήσατε ἀγροεῖτε λοιπὸν ὅτι ἐγὼ, ἦτις σὰς ἀνέψωσα, δύναμαι ἐπίσης νὰ σὰς ἐκμηδενίσω; Ἐκτελέσατε ὅσον τάχος τὴν ὑποχρέωσίν σας, ἢ θὰ σὰς καταβιάσω ἀπὸ τῆς ἔδρας σας.*

Ἡ φίλη σας, ἐν ὅσῳ θέλετε εἶσθαι ἄξιός τῆς φιλίας μου.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ.

Ἡ Ἀγγλικανὴ ἐκκλησία διετήρησε τὰς τελετὰς τοῦ καθολικισμοῦ καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ λουθηρανισμοῦ. Παρατηρητέον ὅτι ἐξ ἐνεσχιισχιλίων καὶ τετρακοσίων προσοδούχων ἱερέων, οὗς περιεῖχεν ἡ Ἀγγλία, μόνον 11 ἐπίσκοποι, 50 κανονικοὶ καὶ 80 ἐφημέριοι, μὴ παραδεχθέντες τὴν ἀναμόρφωσιν, διέμειναν καθολικοὶ καὶ ἀπώλεσαν τὰς προσόδους των. Ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος ἠλλάξε τετρακίς θρησκείαν ἀπὸ τοῦ

Ἑβραϊκοῦ Ηου, ἐκπληττόμεθα, διότι λαὸς τοσοῦτον ἐλεύθερος ὑπῆρξε τοσοῦτον εὐπειθής, ἢ διότι λαὸς τοσαύτην ἔχων σταθερότητα, τοσαύτην ἐπεδείξατο ἀστάσιζ· οἱ Ἄγγλοι ὡς πρὸς τοῦτο ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς Ἑλβετικὰς ἐκείνας χώρας, αἵτινες περιέμενον παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν τὴν ἀπόφασιν περὶ τοῦ τί ὤψειλον νὰ πιστεύωσι. Πᾶσα πράξις τοῦ Κοινοβουλίου εἶναι χρησμός διὰ τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες ἀγαπῶντες τὸν νόμον εὐκόλως ὑποτάσσονται εἰς τὰς ἀποφάσεις Κοινοβουλίου ἀποφαινομένου ἢ φαινομένου ὅτι ἀποφάνεται οἰκεῖα βουλῆσει.

Οὐδεὶς κατεδιώχθη ὡς καθολικός, ἀλλ' ὅσοι ἠθέλησαν νὰ διαταράξωσι τὸ κράτος ἐπὶ προφάσει τῆς θρησκείας ἐτιμωρήθησαν αὐστηρῶς. Οἱ Γυίτζι, οἵτινες ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ προσεπάθουν νὰ ἐνισχυθῶσιν ἐν Γαλλίᾳ, ἠθέλησαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ αὐτὰ ὄπλα, ὅπως ἰδρῶσιν ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Ἀγγλίας Μαρίαν Στυάρτην, τὴν βασίλισσαν τῆς Σκωτίας καὶ ἀνεψιᾶν αὐτῶν. Κύριοι τῶν οικονομικῶν καὶ τῶν στρατῶν τῆς Γαλλίας, ἀπέστειλλον στρατὸν καὶ χρήματα εἰς τὴν Σκωτίαν ἐπὶ προφάσει βοηθείας εἰς τοὺς Σκώτους Καθολικοὺς κατὰ τῶν προτεστάντων Σκώτων. Ἡ Μαρία Στυάρτη, σύζυγος Φραγκίσκου τοῦ Β', βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἐλάμβανε διαβρῆθην, ὡς ἀπόγονος τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ζ', τὸν τίτλον βασιλείσεως τῆς Ἀγγλίας, πάντες δὲ οἱ καθολικοὶ Ἄγγλοι, Σκῶτοι, Ἰρλανδοὶ, ἦσαν ὑπὲρ αὐτῆς. Ὁ θρόνος τῆς Ἐλισάβετ δὲν εἶχεν εἰσέτι στερεωθῆ, αἱ δὲ θρησκευτικαὶ βραδιουργίαι ἠδύναντο νὰ τὸν ἀνατρέψωσιν· ἀλλ' ἡ Ἐλισάβετ διασκεδάζει τὴν πρώτην ταύτην θύελλαν, ἀποστέλλει στρατὸν πρὸς βοήθειαν τῶν προτεστάντων τῆς Σκωτίας, καὶ ἀναγκάζει τὴν ἀντιβασίλισσαν τῆς Σκωτίας, μητέρα τῆς Μαρίας Στυάρτης, ὅπως συνθηκολογήσῃ καὶ ἀποπέμψῃ ἐντὸς εἰκοσιν ἡμερῶν τὸν στρατὸν τῆς Γαλλίας.

Ὁ Φραγκίσκος Β' ἀποθνήσκει, ἡ δ' Ἐλισάβετ ἀναγκάζει τὴν χήραν αὐτοῦ Μαρίαν Στυάρτην νὰ παραιτηθῇ τοῦ τίτλου βασιλείσεως τῆς Ἀγγλίας, καὶ κατορθώσασα διὰ τῶν βραδιουργιῶν αὐτῆς ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ ἀναμόρφωσις ἐν Σκωτίᾳ, προσέλκεται οὕτω τὸν ἐπίφοβον εἰς ἐκυτὴν τοῦτον τόπον.

Μόλις ἀπαλλάττεται τῶν φόβων τούτων, καὶ ὁ Φίλιππος Β' προξενεῖ αὐτῇ τρομερὰς ἀνησυχίας. Ὁ Φίλιππος, ἐν ὅσῳ μὲν ἡ Μαρία Στυάρτη ἠλπίζεν ὅτι ἤθελε συνενώσῃ ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς τὰ στέμματα τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας, ἦν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Ἐλισάβετ· ἀλλὰ τοῦ Φραγκίσκου Β' ἀποθανόντος καὶ τῆς χήρας αὐτοῦ ἐπιστροφῆς, ἄνευ ὑποστηρίξεως εἰς Σκωτίαν, οὗτος οὐδὲν ἄλλο φοβούμενος πλεον ἢ τοὺς προτεστάντας, κατέστη ἀμείλικτος τῆς Ἐλισάβετ ἐχθρός.

Ὁ Φίλιππος παρασκευάζει τὸν τρομερὸν ἐκεῖνον στόλον, εἰς οὗ τὰς παρασκευὰς ἐδαπανήθη

ὁ χρυσὸς τοῦ Περού. Ὁ Ἀνίκητος στόλος ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Λισσαβώνας (1588), συνιστάμενος ἐξ 150 μεγάλων πλοίων, εἰκοσχιισχιλίων στρατιωτῶν, τρισχιλίων περίπου κανονίων, καὶ ἑπτακισχιλίων ὡς ἔγγιστα ναυτῶν, οἵτινες ἠδύναντο νὰ πολεμήσωσιν ἐν ἀνάγκῃ. Στρατὸς ἐκ τριακοντακισχιλίων μαχητῶν, συναθροισθεὶς ἐν Φλάνδρῃ ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμης, ἦν ἔτοιμος ὅπως διέλθῃ εἰς Ἀγγλίαν ἐπὶ λέμβων μετακομιστικῶν, καὶ συνενωθῇ μετὰ τῶν στρατιωτῶν, οὗ ἔφερον ὁ στόλος τοῦ Φιλίππου. Τὰ Ἀγγλικά πλοία, μικρότερα τῶν Ἰσπανικῶν, ἦν ἀδύνατον ν' ἀντιεστῶσιν εἰς τὴν ἔσφοδον τῶν κινητῶν ἐκείνων φρουρίων· ἐν τούτοις, ἡ τοσοῦτον καλῶς παρασκευασθεῖσα αὕτη ἐπιχείρησις οὐδόλως ἐπέτυχε. Μετ' ὀλίγον ἑκατὸν Ἀγγλικά πλοία, εἰ καὶ μικρά, ἐπέχουσι τὸν τρομερὸν ἐκεῖνον στόλον· συλλαμβάνουσιν Ἰσπανικά τινα πλοία καὶ διασκορπίζουσι τὰ ἐπιλοιπα μετὰ οὐκὼ πυρπολικῶν. Affavit Deus, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ νομισματοσῆμου τῆς Ἐλισάβετ, καὶ ἡ τρικυμία βοηθεῖ τοὺς Ἄγγλους, καὶ ὁ Ἀνίκητος στόλος παρ' ὀλίγον νὰ ἐξοικεῖλῃ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ζελάνδης. Ὁ στρατὸς τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμης διαμένει ἀνωφελῆς· τὰ πλοία τοῦ Φιλίππου, νικηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀγγλων καὶ τῶν ἀνέμων, ἀποσύρονται εἰς τὰς θαλάσσας τοῦ Βορρᾶ καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἐξοκέλλουσιν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ζελάνδης, τὰ δὲ συντρίβονται κατὰ τῶν βράχων τῶν Ὀρκάδων νήσων καὶ τῶν παραλίων τῆς Σκωτίας, τὰ δὲ ναυαγοῦσιν ἐν Ἰρλανδίᾳ. Οἱ χωρικοὶ τῆς Ἰρλανδίας κατασφάττουσι τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ναύτας, ὅσοι διέφυγον τὴν μανίαν τῶν κυμάτων, καὶ ὁ ἀντιβασίλευς τῆς Ἰρλανδίας ἀπαγχονίζει βραβάρως τοὺς ἐναπολειπομένους αὐτῶν. Τέλος πεντήκοντα μόνον πλοία ἐπανέρχονται εἰς Ἰσπανίαν, καὶ ἐκ τριακοντακισχιλίων ἀνδρῶν, οὗ ὁ στόλος ἔφερε, τὰ ναυάγια, τὸ κανόνιον καὶ ὁ σίδηρος τῶν Ἀγγλων, τὰ τραύματα καὶ αἱ ἀσθενεῖαι μόλις ἀφῆκαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐξακισχιλίοι ἄνδρες.

Ἀκάματος ὁ Φίλιππος νέους κινδύνους παρασκευάζει κατὰ τῆς Ἐλισάβετ, ἀλλὰ ταχεῖα αὕτη προλαμβάνει αὐτοῦς. Ἐξεγείρει κατ' αὐτῆς τὴν Ἰρλανδίαν, ἀλλ' αὕτη περιστέλλει τὴν στάσιν ἐκεῖνος μὲν ὑποστηρίζει ἐν Γαλλίᾳ τὴν τοσοῦτον ὀλέθριον εἰς τοὺς βασιλεῖς καθολικὴν ἐκείνην συμμαχίαν, αὕτη δὲ προστατεύει τὸ ἐναντίον κόμμα· ἡ δημοκρατία τῆς Ὀλλανδίας καταπιέζεται ὑπὸ τῶν Ἰσπανικῶν ὄπλων, ἀλλ' ἡ Ἐλισάβετ τὴν ἐμποδίζει τοῦ νὰ ὑποκύψῃ. Ἄλλοτε οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας κατηρήμουν τὰς χώρας αὐτῶν, ὅπως κατακτήσωσι τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ τὰ συμφέροντα καὶ οἱ χρόνοι τοσοῦτον μετεβλήθησαν, ὥστε ἡ Ἐλισάβετ ἀποστέλλει ἐπανειλημμένως ἐπικουρίας εἰς τὸν Ἑβραϊκὸν Δ'. ὅπως κατακτήσῃ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, καὶ διὰ τῶν ἐπικουριῶν τούτων ὁ Ἑβραϊκὸς ἐπολιόρκησε τέλος τοὺς Παρισίους, καὶ ἄνευ

τῆς ὑπερβολικῆς ἐπιεικειᾶς τοῦ δουκὸς τῆς Πάρμης διὰ τοὺς καθολικοὺς, ἤθελε θέσει ἐπὶ τοῦ θρόνου τὴν προτεστάντικὴν θρησκείαν, τοῦθ' ὅπερ μεγάλως ἡ Ἐλισάβετ ἐπεθύμει. Τὸ κατὰ τῆς καθολικῆς θρησκείας μῖσος αὐτῆς ἐκραταιώθη ἔτι μάλλον ἐν τῇ καρδίᾳ της, ἀφ' οὔτου ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πίου Ε. καὶ Σίξτου Ε., οἵτινες ἐκήρυξαν ταύτην ἀναξίαν καὶ ἀνίκανον τοῦ βασιλεύειν, καὶ ὅσῳ ὁ Φίλιππος Β' ἐκηρύττετο προστάτης τῆς θρησκείας ταύτης, τοσοῦτῳ ἡ Ἐλισάβετ καθίστατο πολεμικότερα εἰς αὐτήν. Οὐδεὶς προτεστάντης ἱερεὺς ἐλυπήθη πλειότερον αὐτῆς, ὅτε ἔμαθε τὴν ἀρνησὶ θρησκείαν τοῦ Ἑβραϊκοῦ Δ'. Ἡ πρὸς τοῦτον τὸν μονάρχην ἐπιστολὴ της εἶναι ἀξιοσημείωτος. «*Μοὶ προσφέρετε τὴν φιλίαν σας, ὡς εἰς ἀδελφὴν σας· γνωρίζω ὅτι ὑπῆρξα ἀξία αὐτῆς, καὶ ταῦτα διὰ μεγάλης θυσίας· οὐδέποτε θὰ μετενόουν, ἂν δὲν ἠλλάξετε πατέρα. Δὲν δύναμαι πλέον νὰ ἤμαι ἐκ πατρὸς ἀδελφῆ σας· διότι θ' ἀγαπῶ πάντοτε πλειότερον τὸν ἰδικόν μου πατέρα, ἢ ἐκεῖνον ὅστις σας υἱοθέτησε.*» Τὸ γραμματίον τοῦτο δεικνύει τὴν καρδίαν, τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ τὸ σύντονον τῆς ἐν ζήνῃ γλώσσης ἐκφράσεώς της.

Εἰ καὶ μισοῦσα, ὡς εἶδομεν, τὴν καθολικὴν θρησκείαν, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐρημάτισε τοσοῦτον αἰμοχρῆς κατὰ τῶν καθολικῶν τοῦ βασιλείου της, ὅσον ἡ ἀδελφὴ της Μαρία κατὰ τῶν προτεστάντων. Εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι οἱ Ἰησοῦται Κρήτων, Κεμπιάνης καὶ ἄλλοι ἀπηγχονίσθησαν (1581), καὶ μάλιστα καθ' ὅν καιρὸν παρεσκευάζετο ἐν Λονδίῳ τὸ μηδέποτε ἐκτελεσθὲν αὐτῆς συνοικέσιον μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Ἀνδεγαυίας, ἀδελφοῦ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Γ' τῆς Γαλλίας, ἀλλ' οἱ Ἰησοῦται οὗτοι κατεδικάσθησαν παμψηφεί διὰ συνωμοσίας καὶ στάσεις, καὶ ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη ἐπὶ ταῖς καταθέσεσι τῶν μαρτύρων. Πιθανὸν μὲν ὅτι ἦσαν ἀθῶοι, ἀλλὰ καὶ ἡ βασιλις ἐπίσης ἦν ἀθῶα ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτων, διότι οἱ νόμοι μόνον ἐνήργησαν· ἄλλως τε δὲ οὐδεμίαν ἀπόδειξιν τῆς ἀθωότητος αὐτῶν ἔχομεν, καὶ αἱ δικαστικαὶ ἀποδείξεις τῶν ἐγκλημάτων αὐτῶν σώζονται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ἀγγλίας.

Ἐπὶ τῇ πίστει μιᾶς τραγωδίας καὶ ἐνὸς μυθιστορηματός πολλοὶ τῶν Γάλλων ἱστορικῶν ἐφαντάσθησαν ὡς αἰτίαν τῆς ἀπωλείας τοῦ κόμητος δ' Ἔσσεζ ζηλοτυπίαν γυναικός· ἀλλ' ὅστις ἀνέγνωσεν ὀλίγον τὴν ἱστορίαν, γνωρίζει ὅτι ἡ Ἐλισάβετ τότε ἦν σχεδὸν ἑβδομηκοντοῦτις, ὅτι ὁ κόμητος δ' Ἔσσεζ ὑπῆρξεν ἔνοχος ἐπαναστάσεως, γενομένης ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς δύσεως τοῦ βίου καὶ τῆς ἰσχύος τῆς βασιλίδος, ὅτι τέλος κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν δημοτίμων αὐτοῦ, αὐτός τε καὶ οἱ συνένοχοι αὐτοῦ.

Ἡ δικαιοσύνη, ἀκριβέστερον ἀπονεμομένη ἐπὶ τῆς Ἐλισάβετ, ἢ ἐπὶ τῶν προκατόχων αὐτῆς, ὑπῆρξε τὸ ἰσχυρότατον τῆς κυβερνήσεώς της ἐρεῖσμα·

των δε οικονομικών ουδεμία άλλη εγένετο χρῆσις, ἢ πρὸς ἀμυναν τοῦ Κράτους.

Ἔσχον πολλοὺς εὐνοούμενους, ἀλλ' οὐδένα ἐξ αὐτῶν ἐπλούτισε τῆ βλάβῃ τῆς πατρίδος· ὁ πρῶτος αὐτῆς εὐνοούμενος ὑπῆρξεν ὁ λαός, οὐχὶ διότι πραγματι ἠγάπα αὐτὸν, ἀλλὰ διότι ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ δόξα αὐτῆς τῆ ἐπέβαλον ὅπως τὸν μεταχειρίζεται, ὡς ἐάν ἠγάπα αὐτόν.

Ἡ Ελισάβετ ἤθελεν ἀπολαβεῖ δόξης ἀκηλιδίου, ἐάν δὲν ἐμόλυνε τὴν τοσοῦτον ὠραίαν αὐτῆς βασιλείαν διὰ τῆς δολοφονίας τῆς Μαρίης Στυάρτης, ἣν ἐτόλμυσε νὰ πράξῃ διὰ τοῦ φεγγάνου τῆς δικαιοσύνης.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΜΕΘΟΔΟΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΘΗΛΕΟΣ ΦΥΛΟΥ.

Β'. ΧΡΟΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ.

(Από τοῦ 13—19ου αἰώνος.)

Ἡ ἐποχή, φιλότατη, αὐτὴ ἐστὶ λίαν οὐσιώδης· ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ 13. σχεδὸν ἔτους ἀποχαιρετᾶ τὸν κύκλον τῆς μαγευτικῆς παιδικῆς ἡλικίας, καθ' ἣν οὐδεμία λύπη ἢ θλίψις φαίνεται αὐτῷ σημαντικὴ ὅπως οὐ καὶ ἐπαίσθητή, καὶ εἰσέρχεται εἰς ἔτι θελητικώτερον καὶ γοητευτικώτερον, τὸν τῆς ἐφηβικῆς, ἀλλ' ἐν αὐτῷ συναισθάνεται μᾶλλον ἢ ἔττον τὰς πικρίας τῶν δυστυχιῶν. Ἡ νόησις, κορεννομένη ἀπὸ τῶν γνώσεων, ἀς μέχρι τοῦδε εἶτε ἐμφύτως εἶτε ἐξωτερικῶς ἔλαβεν, ὑψοῖ τὴν σημαίαν καὶ ζητεῖ νέαν τροφήν, τροφήν ἐξωτερικὴν καὶ εὐραΐαν, ἣς ἐκλειψάσης, μαρμίνεται, οὕτως εἰπεῖν, ἐνεργεῖ τυφλῶς καὶ ἀδρανῶς καὶ περιορίζεται ἐντὸς στενωπῶν ὀρίων, ἀφ' ὧν ἀδύνατον ἐξελεθεῖν, καὶ, κατὰ συνέπειαν, εὐρυθῆναι, ἢ διὰ χειραγωγίας· ὁ ἔρωσ τοῦ εἰδέναι, ἐμφυτος αὐτῷ, ἀνάπτει τῶρα ἐν τῇ καρδίᾳ φλόγα ἀσβεστον, φλόγα μυστηριώδη, ἣτις, ἀναβαίνουσα μέχρι τοῦ πνεύματος, ἀπαιτεῖ ὕδωρ, ἀπαιτεῖ δρόσον, οὐχὶ πρὸς κατάσβεσιν (διότι τοῦτο ἀδύνακτον), ἀλλὰ πρὸς δρόσισιν καὶ καταπράυνσιν τοῦ πυριφλεγέθοντος τὴν καιτίδα τῶν παντοίων αἰσθημάτων ἰσχυροῦ καὶ μυστηριώδους στοιχείου. Τοῦ πνεύματος δὲ μὴ δυναμένου ἄνευ ἐξωτερικῆς βοήθειας ἐκπληρωθῆαι τὴν αἴτησιν ταύτην, αἴτησιν ἀναγκαίαν καὶ ἀπαραίτητον, συγκροτεῖται τότε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς καρδίας πάλιν ἀνεπαίσθητος μὲν, ἀλλὰ πάλιν μεγάλη, πάλιν ἀπελπιστικὴ, πάλιν ἐσχάτη, ἣς τὰ ἀποτελέσματα εἰσὶν ἢ μὴ τακτικὴ συγκοινωνία καὶ στενὴ σχέσις τῶν δύο τούτων στοιχείων, καὶ ἐπομένως ἢ

παρακτροπὴ τῶν ἐναργειῶν αὐτῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης εὐθείας, τῆς διαχαρχθείσης, ὡς εἴπομεν, παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ συντηρητοῦ τοῦ παντός. Ἡ ἀναφύξις δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ κάμινος, καταπαύει, ἀφ' οὗ κατακαύσει αὐτὴν ἀηλεῶς, καὶ ἐκ τῆς κατακλύσεως ταύτης βλαστάνουσι καὶ ἐνδυναμοῦνται τὰ πάθη. Καὶ ἡ μὲν εὐσέβεια, ἣν ἐδιδάξατε μέχρι τοῦδε τὴν κόρην σας, ἀναχθεῖσθαι εἰς τὴν ἀνωτέρω σκιαγραφείσαν ἐν συντόμῳ κατηγορίαν, ἀποθνήσκει, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐνσεσαρκωμένη δεισιδαιμονία, ἢ δὲ ἀγάπη, ζῶσα φανατικότης, ἢ δὲ οικονομία, ἀκράττος φιληργυρία καὶ φιλοχρηματία, ἢ δ' εὐγενὴς συμπεριφορὰ, θλιβερός κυρατισμός κτλ. Πρὸς ἀποφυγὴν ἄρα τῶν ὀλεθρίων καὶ φρικταῶν τούτων συνεπειῶν, ἀνάγκη μεγίστη, ἀνάγκη ἀναπόφευκτος, ὅπως δοῦτε τροφήν πνευματικὴν εἰς τὴν θυγατέρα σας, ἢ, ὅπερ ταῦτόν, ὅπως ἀναπτύξῃτε τὴν νόησιν τῆς. Ἡ ἀμβροσία δ' αὕτη, τὸ ἀνεξάντλητον καὶ αἰώνιον τοῦτο νέκταρ, ἐστὶν ἡ λεγομένη *ἐκπαίδευσις*. Κατὰ τὴν συνθήκην οὖν ταύτην, ἐπ' ἀναγκῆς ἐστὶ καὶ καθήκον ἐν ταύτῳ, ἵν' ἀναπτύξῃτε ὑγιῶς τὴν νόησιν καὶ καλλιεργήσῃτε τὸν λόγον αὐτῆς. Ἄλλ' ὁ ὀρισμός, ὃν ἐδώκαμεν περὶ ἠθικῆς ἀνατροφῆς, ἐάν κριθῇ ὀρθός, καταδικάζει πάντα, ὅστις ἐκλαμβάνει ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις ἀποτελεῖ ἴδιον κλάδον, ὅτι προτιθεται ἴδιον σκοπὸν, ὅτι ἀφορίζεται τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς, ὅτι δὲν συνέχεται, συγχωνεύεται καὶ συντηκεῖται ταύτη, ὅτι δὲν ὑπεῖκει αὐτῇ καὶ ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ἡ ἡγεμονία καὶ ἡ δέσποινά αὐτῆς.

Πρὸς ἀνακούφισιν δὲ τῶν πικριῶν, τῶν δυστυχιῶν, λυπῶν καὶ θλίψεων, αἵτινες πολλάκις μᾶς ἐπισκέπτονται κατὰ τὴν διαμονὴν ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, κόσμῳ τῶν στρατευομένων, δεόν ὅπως ἐθίζετε τὴν θυγατέρα σας ἵνα ἐλπίζῃ εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἡ ἐλπίς αὕτη, ἐκτὸς τῆς ὑψηλῆς ἐννοίας, ἣν ἐμπερικλείει, ἐστὶ τὸ ζωογόνο καὶ οὐρανόπεμπτον βάλσαμον τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀγωνίας, ἣτις οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἡ προῖον ἐπαίσθητοῦ ἐπισυμβάντος δυστηχῆματος, καὶ ἣτις, παρεκτεινομένη μέχρι ἀπελπισίας, ἔχει τοσαῦτα θλιβερά ἀποτελέσματα.

Ἴνα δὲ ἀναπτύξῃτε τὸ πνεῦμά τῆς, ἀναγκαία ἡ ἐκλογὴ, διότι ὑμεῖς διὰ πολλοὺς λόγους δὲν δύνασθε, διδασκάλου τινὸς εἰδήμονος καὶ σεβασμίου, ὃν ὀφείλετε νὰ ἐμψυχοῦτε δεόντως· ὁ διδάσκαλος πρέπει ἵνα τὴν διδάξῃ, σύμφωνα ὅμως μὲ τὰς θεμελιώδεις ἐννοίας τῆς ἠθικῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, κατὰ πρόγραμμα εὐφυῶς προσχεδιασθὲν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ μίαν ἐξετησίαν διαρκέσον.

Α'. Τοὺς Ἕλληνας συγγραφῆς μέχρι Ὀμήρου, καὶ τούτου συμπεριλαμβανομένου, μετ' ἀναπτύξεως σαφοῦς καὶ ὑγιούς, τεχνολογίας ἀκριβοῦς καὶ συντάξεως μετὰ σημειώσεων.

Β'. Γεωγραφίαν, Μυθολογίαν, Ἀρχαιολογίαν,

Ἀριθμητικὴν, Παγκόσμιον ἱστορίαν, καὶ γυμνάσιον αὐτὴν εἰς ἐκθέσεις ἰδεῶν.

Γ'. Ἰερὰν Κατήχησιν, Ἑρμηνείαν τῶν ἱερῶν τελετῶν, Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, Δογματικὴν Θεολογίαν, Σωματολογίαν καὶ Ψυχολογίαν.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, κυρία, τὰ μαθήματα ταῦτα ἐξαρκουσι διὰ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν γυναικός. Εἰσὶ λίαν ἱκανά, ὅπως ἀποκαταστήσωσι τὴν νεανίδα ἀγαθὴν μητέρα. Καὶ τῷ ὄντι, θέλει ἐνστερνισθῆ, μαθήσῃ καὶ ἐκμυζήσῃ ἡ θυγάτηρ σας τὰς ἀθνάτους δάφνας τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων, θέλει συνεργασθῆ καὶ συνυπηρετήσῃ (νοεῶς, ἐννοεῖται), εἰς τὰς οἰκιακὰς αὐτῶν ἐργασίας καὶ θρησκευτικὰς τελετὰς καὶ θέλει συσχετισθῆ καὶ συνοικειωθῆ μὲ αὐτοὺς στενωῶς διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν· μυθολογίας καὶ ἀρχαιολογίας· Ἐπισκεψθήσεται τὰ ἐνὶ ἐκάστῳ κράτῃ ἀνήκοντα ὄρια καὶ καταμετρήσῃ τὸν πληθυσμὸν αὐτῶν, διὰ τῆς Γεωγραφίας. Περιηγηθήσεται πᾶσαν τὴν ὑψηλίαν, ἀπνεύνησιν τοὺς διαδοχικῶς ὑπάρξαντας ἀπὸ καταβολῆς κόσμου κατοίκους αὐτῆς, ὧν σπουδάσει καὶ μαθήσεται τὸν χαρακτήρα, τὸ πνεῦμα, τὴν πρόοδον, τὸν πολιτισμὸν, τὰς κατακτήσεις, πνευματικὰς τε καὶ ὕλικας, καὶ μετ' αὐτῶν ὅτε μὲν θέλει ὑψοῦται, ὅτε δὲ κρημνίζεται, ἄλλοτε δὲ μειδιᾷ ἢ σκυθρωπάσει, κατὰ τὰς διαφοροῦς αὐτῶν περιπετειῶν, διὰ τῆς μεγάλης διδασκαλίας, τοῦ ἀναγκαιοτάτου ἄλατος πάσης ἐπιστήμης, παντός ὄντος ὑφισταμένου μεταβολῆς, τῆς Παγκοσμίου ἱστορίας. Πρὸς τούτοις θέλει ἐκθέσει ἐγγράφως καὶ προφορικῶς μὲ ἐλευθερίαν πᾶν ὅ,τι σκέπτεται, πᾶν ὅ,τι συλλογίζεται, ἀριθμεῖ καὶ συνδέει τοῦτο λογικῶς. Ἀνάπτυξις ἱκανοτάτη.

Ἄλλ' ἀνάπτυξις ἀπλῆ, ἄνευ ὑγιούς τοῦ πνεύματος μορφώσεως, ἄνευ ὀρθῆς τοῦ λόγου καλλιεργείας, δὲν ὀφείλει πάμπαν, καὶ ἡ γνώσις πολλῶν πραγμάτων δίχα τῆς πρώτης καὶ ἀρχικῆς γνώσεως, τῆς γνώσεως ἐκυτῆς, τοῦ σκοποῦ, πρὸς ὃν κατατείνει, καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Πανυπερτελείου ὄντος, παρ' οὗ τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται, γνώσεως μᾶλλον ἢ ἔττον εὐρείας, ἣθελεν εἶναι γνώσις ἀγνωστος, γνώσις ἀκατανόητος, ἀκατάληπτος, ἣθελεν εἶναι ὁ τελευταῖος ὅρος τῆς ἀναπτύξεως τῶν μικροψύχων ὕλιστων — τὸ μηδέν. Διὰ ταῦτα λοιπὸν κατέγραψα εἰς τὰ περὶ ἀποθνήσκοντα αὐτῆ τὴν Σωματολογικὴν ἀνθρωπολογίαν, Ψυχολογίαν καὶ τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα. Καὶ διὰ μὲν τῶν δύο πρώτων μαθήσεται πῶθεν ἔρχεται· ποῦ ὑπάγει· τί ἐστίν· ἐκ τίνων στοιχείων σύγκεται· καὶ θέλει λάβει γνώσιν τινὰ τῶν ἐν ἡμῖν διαδραματιζομένων ποικίλων καὶ πολλαχῶς ἐνεργούντων φαινομένων. Διὰ δὲ τῶν θρησκευτικῶν ἐννοήσει τὴν Θεοδόξον μας θρησκείαν, τὰ δόγματα αὐτῆς, τὸν σκοπὸν τῶν ἱερῶν τελετῶν, ἑορτῶν καὶ μυστηρίων, τὴν κατὰ διαφοροῦς ἐποχὰς ἔκτασιν τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς διωγμοὺς καὶ θριάμβους αὐτῆς, καὶ, τὸ κυριώτερον, τὸν διδάξαντα τὴν ὑψηλὴν ταύτην

θρησκείαν, ἣτις ἐστὶν ὁ Γόρδιος δεσμός τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ, τέλος, οὐχὶ τὴν οὐσίαν, *Θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε*, τοῦλάχιστον τὰς ἰδιότητας τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντός — τῆς Παναγίας Τριάδος, εἰς ἣν θέλει κλίνει εὐλαβῶς καὶ κατανοητικῶς τὸ γόνυ. Καὶ διὰ τῶν ὑψηλῶν τούτων μαθημάτων· φιλοσοφίας καὶ θεολογίας, δύναται τις μορφῶσαι ὑγιέστερον καὶ καλλιεργεῖται θετικώτερον καὶ δευτέρον τὸν λόγον αὐτοῦ, ἢ διὰ πάσης ἄλλης ἐπιστήμης. Καὶ ὄντως, ἐάν, Κυρία, ἡ φιλοσοφία τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, καίπερ ἀνεξάρτητος, συμβαδίζῃ τῇ θεολογίᾳ καὶ ἀμοιβαίως συμβοηθοῦνται πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς μεγάλης ἀποστολῆς τῶν, ἐάν ὑπέρηται πᾶσῶν τῶν ἐπιστημῶν, εἶναι ἀπαύγασμα τοῦ λόγου καὶ δι' αὐτοῦ ἐξελέγχεται καὶ συρράπτεται θαυμασίως, ἐάν ὁ ἀνθρώπινος λόγος εἶναι εἰκὼν καὶ ἀφομοίωμα τοῦ ὑπεράτου, δι' αὐτοῦ συγκοινωνεῖ τῷ Θεῷ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἄρχει πᾶσῶν τῶν τάξεων καὶ βασιλείων τῶν φυτῶν καὶ ζώων, ἐάν διὰ τῆς ἐνσεσαρκώσεως τοῦ ἀπείρου Λόγου ἐποδηγετήθῃ καὶ καθωδηγήθῃ ὁ ἀνθρώπινος εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, ἐάν ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς ἀπορρέῃ ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Αἱ ἱερὰ Γραφαὶ εἰσὶν αἱ ἠθικώτεραι, σοφώτεραι καὶ ὑψηλότεραι πᾶσῶν τῶν συγγραμμάτων, ΠΗΜΑ τοῦ ἐνσεσαρκωθέντος Λόγου, καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν ὁμοιάζει μαγευτικὴν καὶ γοητευτικὴν αὐρὰν, πνεύση ἐκ τῶν βωμῶν τοῦ Παραδείσου, ἐξ οὗ ἔπεται καὶ αὐτομάτως ἀπορρέει, ὅτι, ὁ βουλόμενος ἵνα ἠθικοποιηθῇ καὶ φωτίσῃ εὐκρινέστερον τὸν λόγον αὐτοῦ, ἀνάγκη ὅπως ἀκολουθῇ κατ' ἔχον τὴν ἱερὰν Γραφὴν, ἀρδεύσῃ τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν αὐτοῦ διὰ τῶν νεμάτων τῆς οὐρανοφάντορος αὐτῆς διδασκαλίας, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ ἱερὰ κατήχησις, Δογματικὴ Θεολογία κτλ, καὶ ἐναγκαλισθῆ τὴν Φιλοσοφίαν. Τὴν ἀκριβῆ ὄθεν καὶ σαφῆ τούτων διδασκαλίαν ὀφείλετε ἵνα λάβητε ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν, καὶ ἡ εὐκρινὴς τούτων γνώσις καὶ μάθησις πρέπει ὅπως ἢ τὸ πρῶτον καὶ κύριον μέλημα εἰς πάντα Χριστιανόν. Γνωρίζετε δὲ βεβαίως ὅτι οἱ τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν ἀπαρρίζοντες κλάδοι εἰσὶ πολλοὶ, ἀλλ' ἡμεῖς μόνον τινὰς ἐξ αὐτῶν κατεγράψαμεν εἰς τὰ μαθήματα. ἄπερ διακούσει ἡ κόρη σας. Τοῦτο δὲ ἔπραξα ὡς συνᾶδον μὲ τὴν φύσιν τῆς γυναικός πληρέστατα. Ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν φιλοσοφίαν προϋποτίθεται τὴν τῆς ψυχολογίας καὶ σωματολογίας. Εἰς μᾶτην δὲ τινες δι' ἡσυχίας εἰσὶν ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ἀνεπίδεκτος ὑψηλῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως. Εἶναι ὅμως περιττὸν ν' ἀνασκευάζωμεν τὴν χιμαιρικὴν ὅπως ταύτην ἰδέαν, καὶ ἀρκούμεθα ἵνα εἴπωμεν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι κατοτάσσονται εἰς τὸν κατὰλογον ἐκείνων, οἵτινες ἐθεώρουν ποτὲ ὅτι ἡ γυνὴ ἐστὶ *res* (πρᾶγμα) καὶ οὐχὶ *persona* (πρόσωπον)· εἶναι μὲν ἡ γυνὴ ἀσθενεστέρα κατ' ἄμφω ἢ ὁ ἀνὴρ, δὲν εἶναι ὅμως ἀνεπίδεκτος καὶ ἀναπτύξεως, ὅσην ἡ φύσις αὐτῆς χωρεῖ, καθότι δὲν στε-

ρείται λόγου. Τὸ ἀσθενὲς δὲ τοῦτο συνειδότες καὶ ἡμεῖς, ἐνεγράψαμεν εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς θυγατρὸς σας μαθήματα συνάδοντα μὲ τὴν γυναικείαν φύσιν.

(Ἐπεται τὸ τέλος).

Η ΧΩΡΙΚΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΑΣ.

Α.

Μάξιμος Καμίλλω.

Ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας ἀπὼν! Τί διάβολον κάμνεις εἰς τὴν Πράγαν; Πηγαίνει τις, φίλε μου, ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μένει. Δὲν γνωρίζεις τὰ ταξιδεύεις. Τέσσερες ἡμέραι χρειάζονται διὰ τὴν ἴδης τὴν πόλιν, δύο διὰ τὴν μυρολογίαν, καὶ μία διὰ τὴν μὴ κάμης τίποτε ἰδοῦ μία ἑβδομάς. Ταύτης παρελθούσης, ὁ καιρὸς λογίζεται χαμένος, καὶ ὁ καιρὸς εἶναι πολύτιμος· εἶναι τὸ ὑφασμα ἐξ οὗ γίνεται ἡ ζωὴ, ὡς εἶπε δὲν ἐνθυμούμαι τίς τῶν Ἀμερικανῶν φιλοσόφων. Λησμονεῖς τοῦτο παρὰ πολὺ, φίλε μου. Ἐπᾶνελθε εἰς Δρέσδην. Χθὲς ἐτελείωσα τὴν ἀντιγραφὴν δύο μικρῶν εἰκόνων τοῦ Δάλλκν, τὸν ὁποῖον τόσο ἀγαπᾷς. Μετὰ δύο ἡμέρας ἀναχωρῶ, μετὰ ἡ ἄνευ σοῦ. Χαίρε.

Καμίλλω Μαξίμω.

Ὄνομάζεται Ἐλένη. Εἶναι ξανθὴ ὡς στάχυς, λευκὴ ὡς τὸ γάλα καὶ ὄφθαλμοὶ κυανοὶ, δύο ἕγγραὶ κληματίτιδες. Νομίζω ὅτι τὴν ἀγαπᾷ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὴν ἀγαπήσω. Ἐπρεπε ν' ἀντιγράψῃς τὴν μεγάλην εἰκόνα τῆς Παναγίας· θὰ μ' ἐδίδεις καιρὸν εἰς τὸ νὰ φθάσω. Περίμεινόν ἐμ ὀλίγον καὶ μὴ με μαλόνης πολὺ.

Μάξιμος Καμίλλω.

Πάλιν τρέλλαις, πάντοτε τρέλλαις! αὐτὴ δὲ πάλιν εἶναι ἀσυγχώρητος. Δὲν εἶσαι πλέον νέος. Ἔχεις τὸ ὀλιγώτερον τοῦς τριάκοντα εἰς τὴν βᾶχιν· εἶναι οἱ χρόνοι, καθ' οὓς πρέπει τις νὰ ἦναι φρόνιμος. Ἐπᾶνελθε διὰ τὸν χορὸν τῆς πρεσβείας, ἐὰν δὲν ἐπᾶνέρχῃσαι δι' ἐμέ. Θὰ ἦναι ἡ λαίδυ Μ.· μετὰ τῆς μίσης Σάρρκε, τῆς ξανθῆς αὐτῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν κάμνεις τὸν ἔρωτα· ἡ Δρέσδη εἶναι ἀληθῆς παράδεισος. Ἰπανδρεύομεν τὴν πριγκίπισσαν Ἐρνεστίνην - Μαρίαν - Βιλλελμίνην - Ἀλεξάνδρινην - Αὐγούστην . . . ἐλησμόνησα τὰ ἄλλα ὀνόματα τῆς. Ἀλλ' ἡ πρεσβεία ἐορτάζει. Ἡ αὐτὴ χορεύει ἡ πόλις ἔχει γεῦμα βροχὴ προσκλήσεων. Ἐλθὲ μὲ τὸ κατ' εὐθείαν. Θὰ φθάσης εἰς τὸν πρῶτον ἀντίχορον.

Καμίλλω Μαξίμω.

Μένω εἰς Πράγαν αὔριον, διὰ παντὸς ἴτως. Ἐκείνη ἦλθεν!

Εἶναι ἀξιολάτρευτος, εἶναι ἀφελεστάτη. Ἄ, φίλε μου, πρέπει νὰ ἦναι τις εἰς Βοιμίαν ὅπως ἀπαντᾷ ἀφελεῖς, ἄνθος σπάνιον, μὴ αὐξάνον πλέον παρ' ἡμῖν, καὶ τὸ ὁποῖον σταματᾷ εἰς τὰ μεθόρια τὸ τελευταῖον.

Περιπλέον, ἡ ἱστορία μου ἔχεται περιπετειᾶς, ἥτις μοὶ ἀρέσκει. Ἄκουσον μάλλον.

Ἐμελλον ν' ἀναχωρήσω τὴν πρῶταν τοῦ σαββάτου. Ἦμην ἀποφασισμένος.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας τῆς παρασκευῆς ἐπιστρέφω ἀπὸ τοῦ τραπεζίτου σου, διέβην κατὰ τύχην ἐμπροσθεν τοῦ θεάτρου. Γνωρίζεις τὴν τετράγωνον οἰκίαν μὲ τὴν Λατινικὴν ἐπιγραφὴν «PATRIÆ ET MUSIS: Τῆ πατρίδι καὶ ταῖς Μούσαις.» Παρίστανον τὴν Λουκιαν. Γνωρίζω τὸ μελόδραμα ἐκ στήθους, καὶ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ δὲν ἀγαπᾷ νὰ κάμνω νέας γνωριμίας εἰς τὴν μουσικὴν . . . μόνον εἰς τὰ παλαιὰ μελοδράματα πηγαίνω. Ὅσοι πλέον τὰ εἶδα, τόσο μάλλον θέλω νὰ τὰ βλέπω. Φθάνω περὶ τὰς ἑπτὰ ὥρας· εἶχον ἀρχίσει. Ζητῶ ἀπὸ τὸ γραφεῖον καθίσμα παρὰ τῆ ὀρχήστρα, μοὶ δίδουσι θέσιν ἀριθμὸν 4, ἐγὼ δὲ πηγαίνω νὰ καθίσω εἰς τὸν 20 ἀριθμὸν — Δὲν εἶναι ἡ θέσις σας, μοὶ εἶπεν εἰδὸς τι φύλακος ἢ θυρωροῦ, ἐνδεδυμένου ἐρυθρὸν ἀορτήρα· εἶναι ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πρώτην σειρὰν, πλησίον τῆς κυανοφορούσης ἐκείνης δεσποίνης.

Ἄ, φίλε Μάξιμε, ὑπάρχει, βλέπεις, εἰμαρμένη τις, τὴν ὁποῖαν οὐδεὶς δύναται ν' ἀποφύγῃ. Τί τὸν ἔμελεν αὐτὸν τὸν ἀγαθὸν φύλακκα, ἐὰν ἐγὼ ἐκαθήμην εἰς τὸν 4 ἢ 20 ἀριθμὸν, ἀφοῦ ἀμφοτέροι ἦσαν κενοὶ Τέλος πάντων, οὕτως ἠθέλησεν· ἐγείρομαι μόλις καθήσας· ἀνησυχῶ δέκα κυρίου, χιριετῶ τὴν κυανοφοροῦσαν κυρίαν, διαβαίνω παρὰ αὐτῆς, καὶ τέλος πάντων κάθημαι εἰς τὸν πανευτυχῆ ἀριθμὸν 4 πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τοῦ φύλακος. Κάθημαι δὲ ὅσον οἶόν τε ἀναπαυτικώτερον, δὲν ἀκούω σχεδὸν καὶ βλέπω περισσώτερον.

Ἡ ὀρχήστρα ἦτο λαμπρὰ, ὡς εἰς πάντα τὰ τῆς Γερμανίας θεάτρα· οἱ ἀοιδοὶ ἀρκούντως μέτριοι, ὡς πανταχοῦ τανῦν. Ἀλλὰ τὸ βαλλέτον! Ἄ, ἐὰν ἔβλεπες τὸ βαλλέτον. Οὐδέποτε θέλω λησμονήσαι τοὺς Σκώτους τῆς Πράγας Ἄγνω πού ἦσαν τὴν ἐσπέραν ταύτην αἱ καλλοναὶ τῆς Βοημίας, ἀλλ' εἰς τὰ θεωρεῖα οὐδεμία ὑπᾶρχεν ὠραία γυνή.

Διὰ τοῦτο πρᾶτῆρον καὶ ἐγὼ τὴν γείτονά μου. Τὴν ἔβλεπον δὲ κατὰ κρόταφον τὰ Ἑλληνικὰ ἀγάλματα εἶναι συμμετρικώτερα· ἀλλ' ἡ γείτων μου ἐν συνόλῳ ἦτο ξανθὴ ἀρκούντως. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν συνηντήθησαν. Εἰς τὸ βλέμμα αὐτῆς ἐνυπᾶρχεν ἄκρα ἠδύτης ἀλλὰ καὶ ἄκραν μελαγχολίαν ἐμφαίνουσα. Τὸ βλέμμα ἐκεῖνο ἦτο μάλιστα εἰς φανεράν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν λοιπὴν φυσιογνωμίαν αὐτῆς, τὴν ζωηράν καὶ πονηράν ὀλίγον. Παρετήρησα τὴν μικρὰν χεῖρά της, ἥτις ἔφερε μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας χειρόκτια, ὅπερ ἐνταῦθα

ἀσύνητες. Τοῦτο δὲ μ' ἐλύπει ὅτι ἦλθε εἰς τὸ μελόδραμα μὲ ἰόχροα χειρόκτια· ἀλλ' ἴσως εἶναι τοῦτο ἐν Πράγᾳ τοῦ συρμού.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας ἔστρεψα ἀλλαχού τὸ βλέμμα, ὅπως μὴ πλέον τὴν συλλογισθῶ.

Ἐν τούτοις νομίζω ὅτι τὴν ἐσυλλογιζόμενν εἰσέτι.

Μὲ γνωρίζεις, Μάξιμε, οὐδὲ ἀγνοεῖς πόσον σέβας φέρω κατὰ βᾶθος πρὸς τὰς γυναίκας. Οὐτε δειλότερος ἄλλου οὔτε τολμηρότερος εἶμαι, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκω καλὸν νὰ πλησιάζω μετὰ τόλμης ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζω. Τοῦτο εὐρίσκω προπετὲς, οἰαδῆποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἐπιφύλαξις ἢ ἡ ἐπιτηδειότης τῆς διατυπώσεως· ἔχω καὶ ἐγὼ τὰς ιδέας μου καὶ τηρῶ αὐτάς. Ἐὰν ἡ πρὸς ἡν ἀποτεινομαι γυνὴ ἔχη τὸ δυστύχημα νὰ μοὶ ἀπαντήσῃ, δὲν τῆ ὀμιλῶ πλέον· εἰς τρόπον ὥστε εἰς οὐδεμίαν περίστασιν ἢ συνδιάλεξιν παρατείνεται ἐπὶ μακρὸν.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ διαγωγὴ μου· εἰς τὰ ξένα, μεταβάλλω ὀλίγον τὰς ἀρχάς μου· κάμνω παραχωρήσεις. Οὕτω ἐν τῷ διαλείματι τοῦ μελοδράματος ἐπανήλθον εἰς τὴν γείτονά μου· καὶ ἐξέφρασα παραδοξοφανῆ τινὰ ιδέα περὶ τῆς μουσικῆς, ἀπαιτοῦσαν ἀληθῶς ἄρνησιν.

Ἄντι ἀπαντήσεως δὲν ἐπέτυχον ἢ ἐλαφροῦ μειδιάματος, σκωπτικοῦ κατὰ τι, τὸ ἐξέλαβα σπουδαῖον, καὶ ἐτόλμησα ν' ἀποτεινῶ ἀπ' εὐθείας τὸν λόγον.

Γνωρίζεις, φίλε μου, πόσον ἀξίζουσι τὰ Γερμανικὰ μου λαλῶ τὴν γλώσσαν ταύτην οὕτω σχεδὸν κακῶς ὡς καὶ σὺ, δηλαδὴ σχεδὸν διόλου. Ἐδυσκολευόμεν λοιπὸν πολὺ νὰ τελειώσω φράσιν τινὰ περὶ μουσικῆς, φράσιν μικρὰν καὶ συγκεκριμένην ἀπὸ δύο ῥημάτων καὶ δύο προθέσεων, ὧν ἡ πρώτη ὄφειλε νὰ ἦναι τελευταία· ἐν συντόμῳ, ἐμπερδευόμεν εἰς τὸ μῆκος τοῦ λόγου, ὡς ἡ χωρική ἐμπερδευεῖται εἰς τὸν ποδῆρη τρίβωνα τοῦ αὐλικοῦ.

— ἴσως, μοὶ εἶπεν ἡ γείτων μου, μὲ βλέμμα ἑλαρὸν καὶ μειδιάμα ἄδολον, καὶ μεταχειριζομένη τὴν ἡμετέραν γλώσσαν, ἴσως ὁ κύριος ὀμιλεῖ εὐκολώτερον τὴν Γαλλικὴν.

— Ἄ, τὸ ὑποθέτω, ἀνέκραξα μειδιῶν. Εἶσθε λοιπὸν Γαλλίς, κυρία;

— Ἰδοῦ κολακευτικὴ ἐρώτησις, κύριε. Ὁχι, εἶμαι Βοεμῆ, ἀλλ' ἐν τῇ νεότητί μου ὀμίλησα ἐπὶ πολὺ τὴν Γαλλικὴν γλώσσαν.

— Δὲν ἐλάβετε τὸν καιρὸν νὰ τὴν λησμονήσητε!

Ἐκάμε χειρονομίαν τινὰ, ἥτις ἐπέμεινε.

— Γνωρίζω τοῦτο καλῶς, ἀλλ' ἄς τὸ παραλείψωμεν.

Ἐπειτα δ' ἐξηκολούθησεν.

— Ἀπὸ ἑπτὰ ὄλων ἐτῶν οὐδεμίαν λέξιν ἐπρόφερα ἐκ τῆς ὠραίας ταύτης γλώσσης, ἣν τόσο

ἀγαπᾷ. . . Ἄγνω μάλιστα ὁποῖός τις εἶναι πλέον ὁ ἦχος τῆς φωνῆς μου ὡς πρὸς τὴν γλώσσαν ταύτην. Νομίζω ὅτι ἔχω πολὺν τόνον.

— Οἱ Σλάβοι δὲν ἔχουσι ποτε τὸν τόνον τοῦτον, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ πέμψωμεν τὰ τέκνα ἡμῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Πετροπόλεως, εἰς τὴν Βαρσοβίαν. . . ἢ εἰς τὴν Πράγαν. . .

Ἦρχισε νὰ γελά, ἀνελύθη ἡ πάγος. Συνδιελέθημεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν, ἐκείνη μετ' ἐλευθεριότητος καὶ μετὰ θελκτικωτάτης χάριτος, ἐγὼ ὀλίγον σοβαρὸς, ὅπως τὴν ἐκθαμβώσω κατὰ τι περὶ τοῦ χαρακτῆρός μου.

— Εἶσθε Παρισινός; μὲ ἠρώτησε.

Πάντες οἱ Γάλλοι εἶναι Παρισίνοι εἰς τὴν ξενιτείαν, ἀπήντησα.

— Ὦ, οἱ Παρίσιοι! ἀνεφώνησεν ὁ δὲ τόνος αὐτῆς ἐξέφρασεν ἀφελῆ θαυμασμόν.

Τὸ παραπέτασμα ἤρθη πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς παραστάσεως.

Ἡ συνδιάλεξις ἡμῶν περιωρίσθη εἰς μονοσυλλάβους τινὰς λέξεις καὶ ταύτας ἐκ διαλειμμάτων καὶ χαμηλῆ τῆ φωνῆ.

Γνωρίζεις, Μάξιμε, πῶς εἶναι τεθειμέναι αἱ ὀρχήστραι τῶν μικρῶν Γερμανικῶν πόλεων. Ὁρανία δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόνον καθίσματα ἄνευ χωρισμάτων, εἰς τρόπον ὥστε φυσικῶς κἀνηται πολὺ πλησίον οἱ θεαταί, καὶ ὁ θέλων δύναται ἐτι μάλλον νὰ πλησιάσῃ, καὶ οὕτω τὸ λαλοῦν στόμα δὲν εἶναι ποτε μακρὰν τοῦ ἀκούοντος ὀτίου.

Τοῦ μεσοφώνου ἢ βραχνῆ φωνῆ μοὶ ἐπέστρεψε νὰ ἐπαναλάβω τὴν συνδιάλεξιν τακτικώτερα.

— Τῆ ἀληθεία, εἶπον πρὸς τὴν γείτονά μου, οἱ μουσικοὶ ὑμῶν εἶναι ἀποτρόπαιοι.

— Δὲν ἐσυνειθίσασαμεν εἰς καλλιτέρους, εἶπεν ἐκείνη, κινῶσα τοὺς ὄμους ἐλαφρῶς.

Δὲν ἤκουσά ποτε καλλιτέρα.

— Δὲν ὑπήγατε λοιπὸν εἰς Βιέννην;

— Ὁχι.

— Οὐδ' εἰς Δρέσδην;

— Ἐπίσης.

— Δὲν ἀγαπᾶτε, φαίνεται, τὰ ταξίδια.

— Τοῦναντίον! εἶμαι πάντοτε εἰς τὴν παραμονὴν τοῦ ν' ἀναχωρήσω διὰ τοὺς ἀντίποδας. . . καὶ ποτὲ δὲν ἐπέρασα τὸ Τέπλιτς ἐξ ἑνὸς καὶ τὸ Θαβῶ ἐξ ἄλλου, ἅτινα δι' ἐμέ εἶναι τὰ δύο ἄκρα τοῦ κόσμου Ἰμεῖς δὲ ταξιδεύετε πολὺ;

— Πάντοτε.

— Εἶναι παρὰ πολὺ! Καὶ ποτὲ ἀφίνετε τὴν Πράγαν;

— Ἐπίστευον ν' ἀναχωρήσω αὔριον, ἀπήντησα ἀτενίζων αὐτήν.

Ἀδιόρκατον ἐρύθημα, ἐλαφρότατον νέφος ῥοδοχρόου αἵματος, ἔβαψε τὰς παρειὰς αὐτῆς καὶ ἠσθάνθη ὅτι ἐπειράτο ν' ἀποσυρθῆ ὀλίγον. Ἀλλ' ὁ ἕτερος τῶν γειτόνων ἦτο παχὺς, ἔχων τὰς κνήμας ἐσταυρωμένας καὶ τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ἐγκατεστημένος, ὡς εἶπεν, ἐπὶ τοῦ ὀ-

λιγώτερον ὀστεώδους μέρους τοῦ ἀτόμου αὐτοῦ. ὡς πυρκαμὶς ἐπὶ τῆς βάρειάς της. Εὐκολώτερον ἦτο νὰ κινήσῃ τις τὸ ὀρειχάλκινον ἄγαλμα τοῦ ἀγίου Ἰωάννου ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Χραδισχόν.

Ἐλυπήθη τὴν ἀθῶν ταύτην ἀμηχανίαν αὐτῆς, καὶ τὸ ἀπὸ μέρους μου, ὡπισθοχώρησα μετὰ πολλῆς ἐπιτηδειότητος. Ἡ ἐμπιστοσύνη ἐφάνη ἐπὶ τοῦ ἐκ νέου γαληνιάσαντος μετώπου της, καὶ τὸ μειδιάμα ἐπανεκάθησεν εἰς τὸ χαρπὸν στόμα τῆς γείτονός μου.

Ἡ παράστασις ἐτελείωσε τέλος. Ἡ Λουκία ἐφόνευσε τὸν ἑαυτῆς σύζυγον, παρεφρόνησε, πρὶν ἢ ἐπειτα, διότι δὲν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, καὶ ἔψαλε τὴν μονωδίαν αὐτῆς. Ὁ Ἐδγάρ ἐβίβησε μάχαιραν κατὰ μέσον τὸ στήθος, καὶ ἡ ψυχὴ τῶν δύο ἐραστῶν μετέβη ὡς εἰς στεναγμὸς ἐπὶ τῶν τρεμουσῶν χορδῶν τοῦ βιολίου καὶ τῆς ἄρπης· ἕκαστος ἔπειτα ἀπεσύρθη μετὰ τὴν θορυβώδη ἐκείνην σπουδῆν, ἥτις πανταχοῦ δηλοῖ τὸ τέλος ὄλων τῶν ὀμηγύρων.

Ἔθεσα τὴν μανδήλιαν ἐπὶ τῆς βράχειος τῆς νεαρᾶς γυναικὸς μετὰ βραδύτητος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον μεμετρημένης. Οὐδεὶς δὲ πλέον ἔμενε ἐν τῇ αἰθούσῃ ὅτε τῇ προσέφερα τὴν καλύπτραν αὐτῆς. Τὴν ἔλαβον ἀπὸ τῶν χειρῶν μου καὶ τὴν ἔρριψεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς μετὰ τινος πονηρίας. Ἡθέλησα νὰ δέσω τὰς ταινίας.

— Ὅχι, ἔκαμε γελῶσα· εἰσθε ἀδέξιοι πολὺ. Χαίρετε.

— Ἀπὸ τώρα;

— Δὲν ὑπάρχει καὶ πέμπτη πράξις.

Ἰψωσε τὴν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς πίπτουσαν καλύπτραν, διώρθωσε τὰ δέματα, μετὰ ἔχαιρέτησεν ἑλαφρῶς καὶ ἠτοιμάσθη ν' ἀπέλθῃ.

— Ἐὰν ἤμεθα ἐν Παρισίοις, ἤθελον συνοδεύσαι ὑμᾶς, καὶ ταῦτα λέγων ἔλαβον τὸν βραχίονα αὐτῆς. Ἀλλ' ἀγνοῶ ἂν γίνηται τοῦτο καὶ ἐν Πράγῃ.

— Ὡς καὶ ἐν Παρισίοις.

Ἐξήλθομεν ὁμοῦ.

— Ἡ τροφός μου πρέπει νὰ μὲ περιμένῃ εἰς τὴν πάροdon, εἶπε· δὲν συνειθίζω νὰ ἐξέρχωμαι μόνη.

Ἐίδον ὅτι εὐχαριστεῖτο νὰ μοὶ κάμῃ τὴν μικρὰν τυχτὴν ἐξομολόγησιν. Ἐστρεψε πανταχόθεν τὸ βλέμμα, ἀλλ' ἡ τροφός δὲν ἐφάνετο καὶ ἡ πάροδος ἦτο ἐντελῶς κενή.

— Ἐμπρός! εἶπον κατ' ἑμαυτὸν, ἠθέλησε νὰ σοβαρευθῇ ὀλίγον, ὅπερ συγγνωστὸν εἰς χωρικὴν. Ἐὰν δ' εὐρίσκη εὐλογον νὰ παριστάνῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ὅτι ἔχει καὶ τροφὸν, πρὸς τί νὰ τῇ ἀντιεῖναι; Πρέπει τις πάντοτε νὰ πιστεύῃ τὰς γυναῖκας, ἢ τοῦλάχιστον νὰ φαίνεται. . . .

— Πῶς ὀνομάζεται ἡ τροφός ὑμῶν;

— Σοφία.

Ἐπρόφερα τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀλλ' ἡ ἡχώ τοῦ θεάτρου ἐκοιμάτο, οὐδὲ ἤκουσα καμμίαν ἀπάντησιν.

Ἡ σύντροφός μου ἐφάνη ζωηρῶς ταραχθεῖσα.

— Εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν τὴν περιμένω, εἶπε μετὰ τινος ἀνυπομονησίας.

Τὸ ἐπ' ἐμοὶ, ἤμην ἀπαθής ὡς τὸ σύνθημα στρατιώτου.

— Τί ἀποφασίζετε, κυρία; θέλετε ν' ἀναχωρήσετε, ἢ θέλετε νὰ περιμείνητε; τὴν ἠρώτησα μετὰ τινος στιγμῆς, καὶ νομίζων ὅτι θὰ τὴν φέρω εἰς ἀμηχανίαν.

Ἡ θύρωρός παρετῆρει ἡμᾶς χασμωμένη καὶ ἐφάνετο ὅτι δὲν ἐζήτηε καλλίτερον τοῦ νὰ μᾶς ἀποπέμψῃ.

— Ἀπέλωμεν! εἶπεν ἡ νεαρὰ γυνή. Γνωρίζω τίνα ὁδὸν θέλει ἀκολουθήσει· θὰ τὴν ἀπαντήσωμεν.

— Βεβαίως! ἀπήντησα, πολὺ ἀπέχων τοῦ νὰ πιστεύσω.

Ἐπεριπατοῦμεν βραδὺ βήματι καὶ ὀλίγον ὀμιλοῦντες. ἦτο ὀφθαλμοφανῶς ἔμφροντις. Πάρχουτα δὲ ἔκρουσε τὰς χεῖρας.

— Ἐγίνωσκον καλῶς ὅτι θὰ ἔλθῃ, ἀνέκραξεν μετὰ χαρᾶς.

— Τίς; εἶπον ἐγώ.

— Ἡ Σοφία, ἡ τροφός μου.

Οὐδὲν ἔβλεπον· ἀλλ' ὁ ὀφθαλμὸς ἐκείνης διέσχισε τὴν σκιάν, καὶ μετ' οὐ πολὺ διέκρινα καὶ ἐγὼ ὑψηλὴν τινα καὶ ἰσχνὴν γυναῖκα, προχωροῦσαν πρὸς ἡμᾶς. ἦτο ὑπηρετρία, ἀπλουστάτα ἐνδεδυμένη, κατὰ τὸν τρόπον τῶν Βοεμῶν χωρικῶν, ὡς τὰς βλέπει τις μεταξὺ ὄλων τῶν ἐντίμων οἰκῶν τῶν χωρικῶν τῆς Πράγας.

Γέλασον ὅσον θέλεις, Μάξιμ· ἀλλ' ἡ ἐμφάνισις τῆς Σοφίας ταύτης μετ' ἔκαμε φαιδρὸν. Ἀγνοῶ διὰ τί ἤθελον λυπηθῆ ἂν ἡ κυρία αὐτῆς μετ' ἠπάτα. Ἐπέπληξεν ἑμαυτὸν διὰ τὴν ὑποψίαν μου, ὡς εἰ ἔπραξα ἐγκλημα, καὶ ἐδιπλασίασα τὰς περιποιήσεις μου ὅπως καταπνίξω τοῦ συνειδότητος τὰς τύψεις.

Ἡ Σοφία εἶπε δύο ἢ τρεῖς φράσεις πρὸς τὴν δέπτοιαν αὐτῆς ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ της, ἐκείνη δὲ ἀπεκρίθη Γερμανιστί, λεπτῇ προφύλαξις δι' ἣν εὐχαριστήθη. Ἐπειτα ἡ Σοφία ἤρχισε νὰ προηγήται ἡμῶν κατὰ δεκάδα βημάτων καὶ οὐχὶ ν' ἀκολουθῇ ὡς ἤθελε πράξει ἡ μᾶλλον ἐξησκημένη θαλαμηπόλος τοῦ Λονδίνου ἢ τῶν Παρισίων. Καὶ τοῦτο μοὶ ἤρεσκεν.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐφάνη ἡ Σοφία, ἡ Ἐλένη ἐπαυρε τὴν ζωηρότητα τοῦ πνεύματος αὐτῆς καὶ τὴν φαιδρότητα, ἐν ᾧ ἐγώ, τὸναντίον, ἐγενόμην σιωπηλὸς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

— Ἐ, λοιπόν! εἶπεν ἐκείνη, τί ἔχετε ὠμιλεῖτε τόσον πολλὰ ἐν τῷ θεάτρῳ. . . καὶ τώρα.

— Ἐν τῷ θεάτρῳ ἤμην φαιδρὸς, ἐνταῦθα εἶμαι σκυθρωπός.

— Καὶ διὰ τί τοῦτο;

— Θεέ μου! τῇ ἀπάντησα· μήτε γλυκαναλάτους χαριτολογίας ἐπεθύμουν νὰ σὰς πωλήσω, μήτε φιλοφρονήματα ἴδια ταξιδιωτοῦ· ἀλλ' εἰσθε ἀξιάραστοι γυνή, καὶ αὐριον δὲν θὰ ἴδωμεν πλέον

δ' εἰς τὸν ἄλλον. . . Μόνον ὑμεῖς θὰ λησμονήθητε. . . καὶ ἐγὼ θὰ ἐνθυμοῦμαι!

— Εἰσθε περίεργος, εἶπε μετὰ φωνῆς συγκεκλιμένης ὀλίγον καὶ ἀκουσίως βραδύνουσα τὸ βῆμα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διηροχόμεθα ὑπὸ φανὸν ἀερίου, ἐκ τινος τοίχου ἐξερχομένου καὶ ρίπτοντος ζωηρὸν φῶς. Τὴν περετῆρησα, ἦτο ὡχρὰ καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῆς ὑπῆρχεν ἄφρονος τις ἐρώτησις· ἔλαβον τὴν εἰς τὸν βραχίονά μου στηριζομένην χεῖρα αὐτῆς καὶ τὴν ἐθλίψα ἑλαφρῶς.

— Πιστεύετε ὅτι δύνασθε νὰ διακρίνητε τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸ ψεῦδος;

— Πᾶσα γυνὴ τὸ πιστεύει!

— Δὲν αἰσθάνεσθε λοιπὸν ὅτι ἔχω ζωηροτάτην ἐπιθυμίαν ἵνα ἐπανιδῶ ὑμᾶς;

Ἡθέλησε ν' ἀποσύρῃ τὴν ἑκυτῆς χεῖρα.

— Ναι, ἐπανέλαβον, κρατῶν πάντοτε αὐτὴν, ζωηροτάτην ἐπιθυμίαν· θέλω νὰ ἐπανιδῶ ὑμᾶς.

— Εἶναι δύσκολον.

— Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ δοκιμάσω;

— Μάλιστα, ἀπήντησε μετὰ στιγμὴν σκέψεως. Ἐλθετε αὐριον, τὴν μεσημβρίαν, θὰ παρουσιάσω ὑμᾶς εἰς τὸν πατέρα μου.

Ἐσπευσε τὸ βῆμα, ὡς εἰ εἶπε πλείοτερον τοῦ δέοντος, καὶ ὡς εἰ ἤθελε νῦν νὰ μὲ ἀφήσῃ.

— Ἐδῶ κατοικῶ, εἶπε, καὶ μοὶ ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου πρὸς τὴν ἄλλην ἄκρην τῆς ὁδοῦ λευκὸν καὶ κομψὸν οἰκίσκον. Ὁ πατήρ μου κατοικεῖ εἰς τὸ ἰσόγειον καὶ ἐγὼ τὴν πρώτην ὀροφήν.

— Τὰ φωτεινὰ ἐκεῖνα παράθυρα. . .

— Εἶναι τοῦ ἰδιοῦ μου θαλάμου.

— Ὡς τὰ παρατηρῶ διὰ πολλὴν ὥραν.

— Ἄν ἀγαπᾶτε νὰ σὰς συλλάβωσιν οἱ περίπολοι Κροᾶται καὶ νὰ περάσῃτε τὴν νύκτα σας εἰς τὴν φυλακὴν, σὰς τὸ συμβουλεύω. Ἄς ἴδωμεν. Εἶναι πολὺ ἀργά! (ἦτο ἐννάτη καὶ ἡμίσεια ὥρα)· θὰ μὲ μαλώσουν. Καλὴν νύκτα· εἰς αὐριον πλὴν τοῦ κατοικεῖτε;

— Εἰς Blauen Stern.

— Καλῶς. . . δὲν εἶναι τὸ μέρος μου δυσεῖρετον· πρῶτον πρὸς δεξιὰ, δεύτερον πρὸς ἀριστερά, εἰς πύργος, μία πλατεια, μία ἐκκλησία καὶ ἰδοὺ ὑμεῖς· δὲν δύνασθε νὰ χαθῆτε!

— Μὴ φοβεῖσθε, τῇ εἶπον, θὰ εὐρῶ πάντοτε τὴν πρὸς ὑμᾶς ἄγουσαν ὁδὸν ἐκ τοῦ καταλύματός μου.

Τῇ ἔσφιγγεν τὴν χεῖρα· ἡ Σοφία ἐξέφερε τοῦ θυλακίου της μεγάλην κλειδα, ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ αἱ δύο ἔγειναν ἄφαντοι.

Νῦν, φίλε μου, σοὶ ὁμολογῶ ὅτι εἰς ἄκρον ἡ περιέργειά μου ἐκεντήθη. Τίς ἡ γυνὴ αὕτη, καὶ τί μέλλει νὰ συμβῇ; Ἐπὶ πέντε λεπτά παρεμόνευσεν ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας, ἔπειτα εὐγενὲς αἰσθημα μετ' ἐκυρίευσεν, ἠσχύνθη δι' αὐτὴν τὴν κατασκοπίαν, καθόσον μάλιστα δις ἢ τρίς ἐκινήθη τὸ πρκαπέτασμα καὶ ἠδύνατο νὰ μὲ ἴδῃ. Ἐπανῆλθον

λοιπὸν εἰς τὸν Κουαρὸν Ἀστέρα, χωρὶς νὰ ἀπαντήσω τὴν νυκτοφυλακὴν καὶ ἐδειπνήσα, διότι καὶ κατ' αὐτὴν εἰσέτι τὴν ὥραν δειπνοῦσιν ἐν τῇ εὐδαίμονι Γερμανίᾳ. Μοὶ ἔφεραν δὲξίρρυγγον, τὸν βασιλικὸν ἰχθὺν τῶν Σλαβικῶν ποταμῶν, φασιανὸν καὶ φιάλην τοῦ ἀρίστου οἴνου, ὃν κλοῦσι Liebfrauen Milk, καὶ οὐτινας τὸ ἐρωτικώτατον ὄνομα δὲν τολμῶ νὰ σοὶ μεταφράσω. Κατόπιν ἐκοιμήθη ὡς ἀληθῆς καλόγηρος, ἄνευ κυανῶν δηλ. ἢ ἐρυθρῶν δνεῖρων. Ἢδῃ εἶναι δεκάτη ὥρα τῆς πρωῆς, καὶ ἐγὼ καθήμενος ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης χαράσσω πετῶντι καλάμῳ τὴν παρούσάν μου. Θὰ τὴν βίψω δὲ ὁ ἴδιος εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, ὅταν θὰ ὑπάγω εἰς τὸν οἶκον τῆς ὡραίας μου.

Β'.

Ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν αὐτόν.

Δὲν ὑπῆγα, Μάξιμ, διότι ἦλθεν ἐκείνη. Τὸ πρᾶγμα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον περιπλέκεται μετὰ τρόπον παράδοξον. Ἡτοιμαζόμεν νὰ ἐξέλθω ἦτο δὲ μόλις ἐνδεκάτη ὥρα· δὲν ἐπεθύμουν νὰ τὴν κάμω νὰ περιμένῃ· ἀκούω δύο ἑλαφροὺς κτύπους δειλοῦς καὶ βεδιασμένους εἰς τὴν θύραν μου· ὡς μὴ γνωρίζων τίνα ἐν Πράγῃ, ἀποκρίνομαι μετ' ἐν ξηρότατον εἰσελθε, ἀλλ' οὐδεὶς εἰσέρχεται. Μεταβαίνο ὁ ἴδιος εἰς τὴν θύραν καὶ ἀνοίγω ἀποτόμως. ἦτο ἐκείνη, φίλε μου. Ὡς μετὰ πιστεύσης ἐὰν θέλῃς, ἢ ἐὰν δύνασαι, ἀλλὰ μοὶ ἔκαμε κόπον. Πᾶ, εἶπον κατ' ἑμαυτὸν, ἰδοὺ καὶ ἄλλος ἄγγελος, ἀπολέσας τὰ πτερά του. Ἐπειτα δὲ ἀποταθείς πρὸς ἐκείνην μετὰ τῆς συνήθους εἰς τὸ φύλον ἡμῶν ὑποκρισίας.

— Ἐμπρός, κυρία, τῇ εἶπον· ὀπὸση θελξικάρδιος αἰφνιδία ἐμφάνισις. Τέλος, ἐψεύσθη, ὡς ἔπρεπεν· ἔπειτα δὲ ἐβρίψα λαθραῖον βλέμμα εἰς τὸν καλλωπισμὸν της. Δὲν ἦτο κακός, σοὶ δοκίμομαι· ἐσθῆς λευκὴ μετ' ῥήγαις χρώματος; λειρίου; ψάθινο; πῖλος; χωρὶς πτερά καὶ ἄνθη· ἀλλ' ἀπλὴ ταινία, τοῦ αὐτοῦ μετ' ἐσθῆτα χρώματος, καὶ ἐπιχαρίτως δεδεμένη· ἔφερε δὲ δύο καλύμματα ἢ βέλα, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ δε, τὰ ὁποῖα ἐτείλιξεν ἀδιαφόρως καὶ ἔρριψεν ἐπὶ μίᾳς τραπέζης μετ' ἠθους εὐσταθοῦς· μὲν ἀλλ' οὐδὲν ἦττον μαρτυροῦντος ὅτι ἦτο πολὺ τεθορυβημένη· ἀλλ' αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι ποτε θελκτικώτεραι ἢ ὅταν ἔχωσι φόβους τινάς. Μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα, τὴν ὁποῖαν ἔλαβα μετὰ τῶν ἰδικῶν μου. Ἰψωσε τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς μεγάλους διαχυεῖς ὀφθαλμούς της, διὰ μέσου τῶν ὁποῖων δύναται τις νὰ ἐμβραθύνῃ μέχρι τῶν ἀδύτων τῆς ψυχῆς αὐτῆς. Τὸ βλέμμα ἐκείνο, τὸ τόσον ἄγνον καὶ τοσοῦτον τίμιον — δὲν ἀγνοεῖς, Μάξιμ, τὴν ἀξίαν τῆς λέξεως ταύτης ἐν τῷ στόματί μου — τὸ βλέμμα ἐκεῖνο μετὰ ἐστῆσε παραχρῆμα ἂν οὐχὶ τὸν ἡτυχώτερον, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὸν αἰδημονέστερον τῶν ἀνδρῶν ἔπειτα τὴν ἔφερα εἰς μικρὸν ἀνάκλιτρον πλησίον

της τραπέζης μου, ἐγὼ δὲ ἐκάθησα ἀπέναντι αὐ-
της ἐπὶ μιᾶς καθέκλας.

— Ἰδοὺ λοιπὸν ἐγὼ ἐνταῦθα, εἶπε μετὰ τινος
ζωηρότητος καὶ ἀποκρινομένη οἶονεῖ εἰς τὴν ἐρώ-
τησιν, ἣν δὲν τῆ ἔκαμνον. Δὲν ἀπορεῖτε ὀλίγον
βλέπων με πλησίον ὑμῶν;

— Ἐκαμα χειρονομίαν, δυναμένην πολοτρόπως
νὰ ἐξηγηθῆ.

— Ὁ, ἀπορεῖτε, ἐξηκολούθησεν, ἐγὼ δὲ ἀπορῶ
πλειότερον ὑμῶν· ἀλλὰ τί ποιητέον; Δὲν δύναμαι
νὰ δεχθῶ ὑμᾶς. . . τοῦλάχιστον σήμερον· ὁ πατήρ
μου ἀδιαθετεῖ, καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἔχη τὰς ἀδιαθε-
σίας του, ἐγὼ εἶμαι πολὺ ἀπασχολημένη. Ἦλθον
λοιπὸν ἵνα μὴ ἔλθητε ὑμεῖς. Καὶ νῦν ὑγιζίνετε.
Πρέπει νὰ ἐπιστρέψω· ἡ ὥρα μοὶ εἶναι πολὺτιμος
καὶ μεμετρημένη.

Ἠγέρθη, ἀλλὰ τὴν ἐβίασα ἐλαφρῶς νὰ ἐπανα-
καθίστη.

— Μοὶ ὀφείλετε, τῆ εἶπον, ἐν τέταρτον τῆς
ὥρας τοῦλάχιστον εἰς ἀλλοτρίαν τῆς ἡμέρας, ἣν
δίδω ὑμῖν.

— Πῶς τοῦτο;

— Ναί, ἄνευ ὑμῶν ἀνεχώρουν τὴν πρώτην ταύ-
την, καὶ τῆ ἔδειξεν, Μάξιμε, τὴν ἐπιστολὴν σου,
ἣν ἐκεῖνη ἀνέγνωσε γελῶσα.

— Λοιπὸν σὰς ἐμποδίζω ἐγὼ νὰ χορεύσητε
μῖαν μαζούρκαν μετὰ τῆς Ἀγγλίδος σας.

— Δὲν εἶναι Ἀγγλὶς μου.

— Τόσῳ τὸ καλλίτερον, εἶπε μὲ μικρὸν ἀκα-
ταδεξίαν μορφασμὸν, δὲν ἀγαπῶ τὰς Ἀγγλίδας.

Ταῦτα δὲ λέγουσα, ἠγέρθη καὶ πάλιν, περιερχο-
μένη τὸν θάλαμον, παρατηροῦσα τὰ πάντα καὶ
τὰ πάντα ψάλλουσα μετὰ τῆς περιεργείας ἐκείνης,
ἣν ἔχουσι συνήθως αἱ γυναῖκες ὅτε εἰτέρωνται
εἰς τῶν νέων τὰ δώματα. Γινώσκεις, Μάξιμε, ὅτι
ὁ θαλαμὸς μου εἶναι ἀρκούντως κομψός· ἔχω ἐν
κλειδοκούμβῳ εἰς μίαν γωνίαν· εἶναι κακόν,
ἀλλ' ὅπως ἴδῃποτε στολίζει· ἔχω βιβλία ἐπὶ τῶν
δύο τραπέζων· ἠγόρασα ὀλίγα ἀπὸ τὰ ὠραῖα τῆς
Βοημίας ποτήρια, τῶν ὁποίων αἱ ζωγραφίαι εἶναι
ζωηρότατα χρωματισμένα καὶ κάμνουσι λαμπρὸν
στολισμὸν. Τέλος, παντοῦ τοῦ θαλάμου μου ὑ-
πάρχουσιν ἄνθη.

Ἦλθεν εἰς τὸ κλειδοκούμβῳ καὶ τὸ ἤνοιξεν.

— Παίξτε τίποτε, τῆ εἶπον, ὅπως ἐπανορ-
χίσω τὴν συνδιάλεξιν.

— Δὲν γνωρίζω, ἀπήντησεν· ἀνετράφη ἐν
τοῖς ἀγροῦς καὶ δὲν ἔμαθα μουσικὴν.

Τόσον πολὺ ἐφοβούμην μὴ ἀρχίσῃ, ὥστε παρ-
ὀλίγον νὰ τὴν ἀσπασθῶ διὰ ταύτην αὐτῆς τὴν
ἄνοιαν.

Ἐφυλλομέτρησε τὰ βιβλία.

— Πῶς, ἀνέκραξεν, οὐδὲ ἐν Γαλλικόν.

— Ὅχι, εἶπον· οὐδὲν ἔφερα· πᾶν ὅ,τι βλέπε-
τε ἐδῶ τὸ ἠγόρασα ἐν Πράγῃ καὶ εἶναι Γερμα-
νικόν.

— Τόσῳ χειρότερα. Ἐπαθύμουν ν' ἀναγνώσω

ἐνώπιον ὑμῶν· θὰ εἴχετε δὲ τὴν καλωσύνην νὰ
μοὶ ἐδίδετε ἐν μάθημα προφοράς· δὲν ἔχει οὕτως;

— Βεβαίως. Ἀλλὰ τὸ κακὸν θεραπεύεται.

Τῆ ἔδωκα τὰ Διάφορα τῆς Συναγματικῆς
καὶ ἐν τῆς Τραπεζῆς Δελτίον. Ἀνέγνωσε μετὰ
θαυμασίας σοβαρότητος· ἐπειδὴ δ' ἐγὼ τὴν παρε-
τήρουν πλειότερον ἢ ὅσον τὴν ἤκουον, ἔκρουσε
τὸν πόδα μετὰ πονηρίας παιδίου, τὸ ὁποῖον τὰ
θωπεύματα ἔφθειραν.

— Διὰ τί, εἶπε, δὲν μὲ διορθόνετε;

— Πταίετε ὑμεῖς, ἀπεκρίθη· διότι ἀναγινώ-
σκετε καλῶς.

— Ὅχι· εἶμαι βεβαία ὅτι κάμνω πάντοτε λά-
θη εἰς τοὺς τόνους.

— Λοιπὸν, ἐπαναρχίσατε.

Ἐπανήρχισεν τὴν διώρθωσα ἄπαξ ἡ δὲ καὶ ἐ-
φαίνετο θελχθεῖσα.

Εἶπέ μοι, Μάξιμε, γινώσκεις τι ἡδύτερον μα-
θημάτων, διδομένων εἰς νέαν καὶ εὐεῖδῃ ξένην ἢ
λαμβανόμενων παρ' αὐτῆς; Ἦθελέ τις γέιναι πολὺ-
γλωσσος μένων ἐν τῷ σχολείῳ καθ' ὅλην τὴν
ζωὴν αὐτοῦ.

ἤτοιμάζετο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀνάγνωσιν,
ὅτε αἴφνης ἤκουσα τρία ζηρὰ καὶ σφοδρὰ κτυπή-
ματα εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου.

Ἠτένισα τὴν νεκρὰν γυναῖκα· ἀγνοῶ ὁποῖα
σκέψις διήλθε τὸ πνεῦμά μου καὶ μοὶ ἐπροξένησεν
ἐλαφρὸν τρόμον.

Ἐν Πράγῃ δὲν γνωρίζω τινὰ· τίς λοιπὸν ὁ
κρούων τὴν θύραν μου;

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἤνοιγον, ἔκρουσαν καὶ ἐκ δευ-
τέρου.

— Ἄνοιξατε λοιπὸν, εἶπεν ἡ Ἐλένη, παρατη-
ροῦσά με διὰ τῆς γωνίας τοῦ ὀφθαλμοῦ. Βλέπετε
ὅτι εἶναι ἀνυπόμονος.

ἤπήκουσα.

Ἡ κυρὰ Σοφία ἐφάνη ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ.

— Καλὰ, ἀκολουθῶ σοι, Σοφία, εἶπεν ἡ νεάνις.

Ἡ Σοφία ἐπανέκλεισε τὴν θύραν χωρὶς νὰ προ-
φέρῃ λέξιν.

— Δὲν συνειθίζω νὰ ἐξέρχωμαι μόνη, μοὶ εἶπεν
ἡ μαθήτριά μου μὲ συνώδευσεν ἐνταῦθα, καὶ θὰ
πράξῃ τί ἴδιον νῦν. Ἡ ἐπίσκεψίς μου δὲν εἶναι ἐξ
ἐκείνων, αἵτινες γίνονται λάθρα.

— Βεβαία, εἶπον ἐγώ.

Εἶχον δὲν ἠξέυρω τί ἀγροῖκον, προφέρων τοῦτο
τὸ ἐπίβλημα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνη ἐξεκαρδίστη
γελῶσα.

— Χαίρετε, διδάσκαλε, μοὶ εἶπε· λάβετε τὰ
διδασκτρα ὑμῶν. Καὶ συγχρόνως ἔθηκε μετὰ τινος
φιλαρεσκίας τὴν μικρὰν αὐτῆς χεῖρα ἐπὶ τῶν χει-
λέων μου.

— Πότε θὰ ἐπανάιδω ὑμᾶς;

— Ποτέ!

— Εἶναι ὀλίγιστον.

— Ἀφοῦ ἀπέρχεσθε.

— Καὶ ἐὰν δὲν ἀνεχώρουν;

— Καὶ ἡ μίσις Σάρρα;

— Ἄς ἀφήσωμεν τὴν μίσις Σάρραν, καὶ ἄς ὀ-
μιλήσωμεν περὶ ὑμῶν. Ἐμείνα δι' ὑμᾶς ἐνταῦθα.
μόνον δι' ὑμᾶς. Αἰσθάνομαι μεγίστην ἠδονὴν βλέ-
πων ὑμᾶς. Αἱ βραχεῖαι καὶ δραπέτιδες αὐταὶ
σχέσεις, αἵτινες μῶλι ἐγγίζουσι τὴν ζωὴν ὑμῶν
(ἔγεινε σύννοος), θ' ἀφήσωσι, τὸ αἰσθάνομαι, διαρ-
κέστατα ἴχνη εἰς τὴν ἰδικὴν μου.

Ἐβαλε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μοὶ
ἐκλείσε τὸ στόμα διὰ τοῦ ριπιδίου.

— Δὲν ἀγαπῶ τὰ σοβαρὰ, εἶπε μετὰ μειδιάμα-
τος ὀλίγον βεβιασμένου.

— Λοιπὸν, τῆ εἶπον, ἔχετε ἀνάγκην δευτέρου
μαθήματος· τὸ θέλετε;

— Ναί.

— Πότε;

— Ὅταν θελήσητε νὰ μοὶ τὸ δώσητε.

— Περὶ τὰς τρεῖς ὥρας τότε.

— Ἔστω, περὶ τὰς τρεῖς.

Ἦνοιξε τὴν θύραν καὶ κατέβη πετῶσα τὴν κλί-
μακα. Ὅτε ἡ λευκὴ ἐσθῆς ἔγεινεν ἄφαντος εἰς
τὴν τελευταίαν τῆς κλίμακος στροφῆν, εἰσῆλθον
εἰς τὸν θάλαμόν μου. Ἐλαβη τὰ βιβλία, ἕτινα
ἤγγισεν, ἤρασα τὸ κάλυμμα, ὅπερ ἀφῆκεν ἐπὶ
τῆς τραπέζης. Ἠκολούθουν, παρετήρουν τὰ ἐν τῷ
θαλάμῳ ἴχνη τῆς.

Πῶς θὰ παρέλθωσιν αἱ τρεῖς αὐταὶ ὥραι; Με-
ταβαίνω εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Χραδοσχίν, μὲ τὸ
λευκωμα καὶ τὰ μολυβδοκόκκιδά μου· θὰ προσ-
παθήσω νὰ τελειώσω τὸν τάφον τοῦ ἀγίου Ἰωάν-
νου, τοῦ ὁποίου τὴν ζωγραφίαν ἤρχισα ἀπὸ δικῶν
ἡμερῶν· ὑγίανε. Βάλε με εἰς τοὺς πόδας τῆς μι-
λαΐδου· δὲν θὰ μείνω. Καὶ πάλιν ὑγίανε.

ἔχομεν ἐκαστοτε τρεῖς ἀναχωρήσεις καὶ σοὶ
γράφω διὰ τῶν τριῶν ταχυδρομῶν. Τοῦτο μὲ
βοηθεῖ εἰς τὸ νὰ σκοτόνω τὸν καιρὸν· σοὶ γράφω
ὀλίγα περὶ ἑαυτοῦ· θὰ μοὶ τὸ πληρώσης, ὅταν
τύχη εὐκαιρίαν.
(Ἀκολουθεῖ).

Γ. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ.

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΕΣΤΩΣ.

(ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ).

Δὲν εἶμαι βεβαίως φανατικὸς ὑπὲρ τοῦ αἰώνος
μου· ἀπέχω πολὺ τοῦ νὰ πιστεύσω ὅτι πᾶσαι αἱ
πρόοδοι, ἐπραγματοποιήθησαν ἤδη, καὶ ὅτι δὲν
πρέπει ποτὲ νὰ υπερβῶμεν τὸν σταθμὸν τῆς εὐ-
δαιμονίας καὶ εὐημερίας, εἰς ὃν ἤδη ἀφίχθημεν.
Ἀλλ' ὁμολογῶ, ὅτι οὐδὲν οἶδα φορτικώτερον τῆς
αιωνίας ἐπιδοῦ ἀνθρώπων τινῶν, οἵτινες τὸ πα-
ρελθὸν μόνον θεωροῦσι, καὶ κατηγοροῦσι τοῦ ἐνε-
στώτος διὰ στόματος ἀνοήτου ἄμα καὶ γελοίου.
Οἱ οὕτω σκεπτόμενοι δὲν εἶναι τοσοῦτον σπάνιοι,
ὅσον φανταζόμεθα, καὶ εἶναι καταστρεπτικώτεροι,
παρ' ὅσον τολμῶμεν ἐνίοτε νὰ εἰπώμεν εἰς αὐτούς.

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι μοὶ ἀναμνησκουσι διηγη-
ματίον τι τοῦ Ὀκταβίου Λακρόα, τὸ ὁποῖον συγ-
γνωσθήτω μοὶ νὰ μεταφέρω ἐνταῦθα ὅπως ἡ
μνήμη μοὶ παρουσιάζει αὐτό.

Ἐγκωμιάζειν τὸ παρελθὸν, λέγει ὁ συγγραφεὺς
ἡμῶν, καὶ κατηγορεῖν τοῦ ἐνεστώτος, εἶναι συμβάν
ἀρεκτὰ σύνθετος καὶ μανία γεροντικὴ· ἀλλὰ πολ-
λάκις εἶναι τι πλέον παρὰ μανία, εἶναι παραφρο-
σύνη, νομίζω, καὶ ἐν πιστευτῆτι ὅτι περιπίπτω
εἰς ὑπερβολὴν, ἄφετέ μοι νὰ σὰς διηγηθῶ τὴν
ἱστορίαν ἀγαθοῦ τινος γέροντος, ὃν ἐγνώρισα, καὶ
ὃν θὰ ὀνομάσωμεν, ἐν εὐαρεστηθῆ, Πάτερ Ἄλ-
λοτε.

Ὁ Ἄλλοτε εἶχε σκληρὰν τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ
πνεῦμα πλήρες φαντασιοπληξιών. Πᾶν εἶδος προῦ-
δου τοῦ ἠρέθιζε τρομερὰ τὰ νεῦρα.

— Οἱ ἄθλιοι! ἔλεγεν ὁμιλῶν περὶ ἡμῶν, ἐφεῦ-
ρον τοὺς διαβολικοὺς σιδηροδρόμους, τοὺς ὁποί-
ους ποτὲ δὲν θὰ ἐφανταζόντο οἱ πατέρες των.
Ποῦ θὰ καταντήσῃ λαός, τρέχων οὕτως εἰς τὴν
ἄβυσσον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου;

Κατὰ τὸν Πάτερ Ἄλλοτε, ὁ αἰὼν, καθ' ὃν ζῶ-
μεν, εἶναι ὁ Ἄδης, οὔτε περισσύτερον, οὔτε ὀλι-
γώτερον, διότι, καθὼς πολλὰ καὶ τῶν *Λαδικῶν*
ἡμῶν λέγουσι, παρῆλθεν ἡ μὴδὰ τῶν *τσαρτσι-
ρίων* καὶ τῶν *τσουπεδῶν*, καὶ αἱ γυναῖκες ἐξέρ-
χονται εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοικταί.

Ὁ Ἄλλοτε ἦτο πλούσιος καὶ οἰκονόμος· εἰς τὴν
ἡρεπωμένην κατοικίαν, ἣν κατόκει ἰπὸ ἐξήκοντα
ἔτων, ἐπεκράτει πάγος τὸν χειμῶνα, καύσαν δὲ
τὸ θέρος· ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπληρόνῳ ἀκόμη ὁ Ἄλ-
λοτε, οὐδέποτε θὰ προσέτρεχεν εἰς τὴν ἐπιστήμην
τῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ κτιστῶν τοῦ τόπου, οἵτινες
ἐν τοῦτοις ἔκτιζον ὠραίας οἰκίας εὐρυχώρους, καὶ
υγιεῖς, ἐν αἷς ἡ θερμότης καὶ ἡ δρόσος ἐπήγαινον
καὶ ἤρχοντο ἀλληλοδιαδόχως καὶ ἀναλόγως τῆς
ἐποχῆς.

Ὁ Πάτερ Ἄλλοτε εἶχε δύο ὑπηρέτας, οἵτινες
τὸν ὀνόμαζον βαιᾶ τῆ φωνῆ *κουτῆγερον* καὶ
ἐξηρηταβελόνην καὶ, ὡς ἀληθεῖς κακοῦργοι, συνώ-
ουσαν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῶν προλήψεων τοῦ
κυρίου των.

Νύκτα λοιπὸν τινὰ, ἐν ᾗ ὁ Πάτερ Ἄλλοτε ἐ-
κοιμάτο βαθύως, κλέψαντες τὰ τρία τέταρτα τοῦ
ἀγυρίου του καὶ τὰ ῥάκη του ἔφυγον ὥστε ὁ γέ-
ρων ἐξύπνησε τὸ πρῶτ' πτωχότατος καὶ . . γυ-
μνότιτος.

Ὁ Ἄλλοτε ἐν μόνον πρᾶγμα εἶδεν ἐν τῇ δυστυ-
χίᾳ του.

— Νὰ δὰ, ἀνέκραξεν, αἱ ἀναγκαῖαι συνέπειαι
τῶν κακῶν διδασκαλιῶν, αἵτινες κυκλοφοροῦσιν·
οὐτὰ κάμνουσι αἱ πρόοδοι τῶν τεχνῶν καὶ ἐπι-
στημῶν, οἱ σιδηροδρόμοι, οἱ τηλεγράφοι καὶ αἱ
εὐώτερά ἰδέαι! Ἄλλοτε. . . ὅλα ἦσαν διαφορετικά.

Ἐσκέφθη ἐπὶ ἐν τέταρτον περὶ τοῦ πρακτεῦ
καὶ ἀπεφάσισε συνετῶς νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν ἀτυ-
νομίαν.

Εδανείσθη παρὰ τοῦ γείτονός του ἐνδύματα καὶ ὄπω. ὅπως ἐνεόθη, ἐν ᾧ συγχρόνως καθήρατο τὸ ἐνεὸς ὡς, κατὰ τὸν νεώτερον συρμόν. Ἀνάγκη καὶ Θεοὶ πείθονται, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἄσπη, τὸν διαβόλον ἢ ὑπομονή.

Ἦτο ἔσπερα ὁ καλὸς μας Πάτερ Ἄλλοτε παρουσιάζεται εἰς τὸ γραφεῖον τῶν λεωφορέων, ἔλαβε μίαν θέσιν καὶ ἐχώθη εἰς μίαν γωνίαν.

Ἦ καίριφ ἐκείνφ θὰ ἐπλήρωσε 100 φράγκα διὰ μίαν ἄμαξαν, καὶ θὰ ἦτο πολὺ εὐτυχῆς ἂν εὑρισκεν ἔστω καὶ μὲ αὐτὴν τὴν τιμὴν. Σήμερον δὲ ἐπ' ἤρωσε μόνον ἐννέα φράγκα.

Ἄλλ' ὁ Πάτερ Ἄλλοτε οὔτε κατεδέχθη κἂν νὰ παρατηρήσῃ τὸ τοιοῦτον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ βλασφημῇ τὸν πολιτισμὸν, τὰς νεωτέραις ἰδέαις, καὶ τα ἤθη.

Οἱ ἵπποι καὶ ἡ ἄμαξ κ' ἔτρεχον ἐν τούτοις ἐπὶ ὁδοῦ θαλάσσης, εὐθυγράμμου καὶ καλῶς διατηρουμένης. Ὁ Πάτερ Ἄλλοτε οὐδὲ κατεδέχθη κἂν νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι πρὸ τοῦ ἐλεεινοῦ ἐκείνου αἰῶνος ἐβασίλευον βραδύτητα εἰς δρόμους, λοξοὺς καὶ πλήρεις παντὸς εἶδους ἀκαθαρσίας.

Χάρης τῇ ταχύτητι τῶν ἵππων, ὁ Πάτερ Ἄλλοτε φθάνει τέλος εἰς Παρισίους.

— Ἀθλίαι πρωτεύουσα, κράζει εἰσερχόμενος. Τί δυστύχημα νὰ καταστήσῃ νὰ τὴν ἐπιτεκμηθῶ.

Διηγείται ἐν τούτοις τὴν δυστυχίαν του εἰς ἀρχαῖόν του τινὰ φίλον, ὅστις διαφθαρὲς ὑπὸ τοῦ ἀέρος τῆς μεγάλης πόλεως ἤρχιζε τέλος νὰ πιστεῦσῃ ὅτι ὁ αἰὼν αὐτὸς τέλος πάντων ἔχει καὶ αὐτὸς τὰ καλὰ του καὶ ὅτι οἱ δαίμονες, οἵτινες ζῶσι καὶ εὐτυχοῦσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, δὲν εἶναι τὸσον μαῦροι, ὅσον ἐφηντάζετο.

— Πάτερ Ἄλλοτε, τῷ εἶπεν, ὑπάρχει ἀκόμη ἐλπίς. — Καὶ στέλλει τὸν κηλὸν μας γέροντα εἰς τὸ τυπογραφεῖον μεγάλης τινὸς ἐφημερίδος, λαμβανόμενης ὑπὸ πεντακισχιλίων συνδρομητῶν καὶ ἀναγινωσκομένης ὑπὸ μυριάδων ἀναγνωστῶν.

Ὁ Πάτερ Ἄλλοτε διηγείται τὸ δυστύχημά του εἰς τὸν συντάκτην, ὅστις γράφει δύο γραμμάς καὶ καλεῖ οὐ μόνον τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὸν κόσμον ὁλόκληρον πρὸς καταδίωξιν τῶν δύο κακούργων, καὶ μετ' ὀλίγον ἄπασα ἡ ἀστυνομία τοῦ κράτους εἰδοποιεῖται.

Πρὸς τοῦτο δὲ οὐδὲν ἐδαπάνησεν ὁ γέρων· ἀλλὰ διαμαρτυρούμενος πάντοτε κατὰ τῶν καταχθονίων ἐφευρέσεων, δὲν εἶπεν οὐδὲ ἐν εὐχαριστῶ εἰς τὸν περιποιητικὸν συντάκτην.

Ἀκυλόπως διευθύνθη ἐφ' ἀμάξης μὲ μικρὰν δαπάνην εἰς τὸ πλησίον γραφεῖον τοῦ τηλεγράφου.

Ὁ τηλεγράφος μετὰ θαυμασίας ταχύτητος διακοινώνει τὸ πρᾶγμα εἰς πάσας τὰς χωροφυλακὰς τοῦ κράτους, καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν κλεπτῶν εἶναι νέον ὄπλον εἰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, οἱ δύο ἔνοχοι, οἵτινες κατέφυγον εἰς Παρισίους, καὶ ἀνέγνωσαν τὸ ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος τὴν ἰδίαν ἔσπεραν τῆς δη-

μοσιεύσεώς του, ἐφοβήθησαν μὴ ἀνακαλυφθῶσι καὶ συλληφθῶσι· μετεμφισθέοντες λοιπὸν ἔτρεξαν ἐν σπουδῇ εἰς τὸν σιδηρόδρομον τοῦ Βυρῶ.

— Ἄ. περάσωμεν ὀλίγον αὐτὸν σύνορον. Ἄμκ φθάσωμεν εἰς Βελγίον, ἐσώθημεν, ἔλεγον.

Ἰδεσθε τὸ ἡμίσιον τῆς ἀναχωρήσεως· ὁ ἀτμὸς συρίζει καὶ τοὺς παραφέρει.

Ὁ ἀτμὸς ἵπταται ὡς ἡ χειλιδὸν, καὶ ὀλισθαίνει ὡς ἰχθύς· ἀλλὰ τί δύνανται ἡ πτέρυξ τῆς χειλιδόνος καὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἰχθύος, ἐὰν ἀντιπαραβληθῶσι πρὸς τὴν τεραστὴν ταχύτητα τῆς ἀστραπῆς, ἣν ἀκοντίζει τὸ ἡμιανεφεγμένον νέφος; Μόλις ἀφίχθησαν εἰς τὸ τέταρτον τῆς ὁδοῦ καὶ ὁ τηλεγράφος ἑκατοντάκις ἔλαβε καιρὸν νὰ περιέλθῃ ἄπασαν τὴν γῆν.

Ἀνεγνωρίσθησαν καὶ συνελήφθησαν μὲ τὴν λείαν των ἐν χερσὶ, καὶ οὐδὲ λεπτόν ἔλειπεν ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ γέροντος.

Δι' αὐτὸν ἡ προσδοκία καὶ ἡ ἀνυπομονήσικ ἦσαν θανάσιμοι. Ἐπανελάμβανεν ἀπελπίζόμενος.

— Εἰς ποίαν κοινωνίαν ἀπεπλανήθη, Θεέ μου! Διατί δὲν ἐγεννήθη πρὸ 400 ἐτῶν;

Ἐλησμένοι ὅτι ἂν πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν οἱ σιδηρόδρομοι καὶ ὁ τηλεγράφος ἦσαν εἰσέτι ἄγνωστοι, οἱ κλέπτει ὅμως ἦσαν ἤδη περίφημοι.

Ὁ τηλεγράφος οὗτος ὁ τόσον διαβλαλλόμενος καὶ βλασφημούμενος διακοινώνει ἀμέσως τὴν καλὴν εἰδήσιν εἰς τὸν Πάτερ Ἄλλοτε.

— Τὸ ἀργύριόν σας ἀνευρέθη, οἱ ἔνοχοι συνελήφθησαν, θὰ τιμωρηθῶσι.

Ἰσως νομίζετε, Κύριοι, ὅτι ὁ Πάτερ Ἄλλοτε ἤλλαξε γνώμην καὶ ἔπαυσε νὰ κρονολογῇ καὶ νὰ ἐνθυμηθῆται τὰ καλὰ παλιὰ του χρόνι' λυποῦμαι λέγων σας ὅτι ἀπατάσθε.

Ἡ εἰδήσις τοῦ τηλεγράφου ἐκόστισεν ἐξ φράγκα εἰς τὸν Πάτερ Ἄλλοτε, ὅστις πληρώνων ἀνέκραξε:

— Διάβολε! Διάβολε, ἐξ φράγκα. — Καὶ καλεῖται τοῦτο καιρὸς προόδου, τηλεγράφου καὶ ἐλευθερίας;

Ὁ Πάτερ Ἄλλοτε ἀπέθανεν ἀμετανόητος;

Τῆς μικρᾶς ταύτης ἱστορίας, ἥτις συνεχῶς ἀνανεοῦται, ὡς μετὰ λύπης νομίζω, τὸ ἐπιμύθιον εἶναι ἐναργὲς καὶ νομίζω ὅτι δὲν θέλει ἀπαρῆσει οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς μὴ ἔχοντας ἀνάγκην μαθήματος. Συμμορφωθῶμεν πρὸς τὴν ἐποχὴν καὶ τὸν τόπον ἡμῶν, καὶ εὐλογῶμεν τὴν Πρόνοιαν, ἥτις παρήγαγεν ἡμᾶς καθ' ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι, ἂν ὄχι ἄλλο, εἰσὶ τοῦλάχιστον ἀντάξια ἐκείνων, ὅσας οἱ πατέρες ἡμῶν ἐγνώρισαν.

Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΗΘΙΚΑ.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ.

Ἡ φιλάνθρωπία εἶναι ἀρετὴ, τοσοῦτον θυμασιῶς προσπεφυκυῖα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ἀρέσκεται ὅπως παρουσιάζεται ὑπὸ πάσας τὰς μορφάς, εἶναι δυνατὴ εἰς πάσας τὰς τάξεις, εἰς πάσας τὰς καταστάσεις, εἰς πάσας τὰς ἡλικίας, εἰς πάσας τὰς βαθμίδας τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως.

Τὸ μικρὸν παιδίον παρευόμενον εἰς τὸ σχολεῖον ἄφρον τι, μὲ τὸν κάλαθον ἐν χερσὶ καὶ μὲ πονηρὸν τὸ ὄμμα, καὶ εὐρίσκον κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπὸ ἡρειωμένον τινὰ τοῖχον οἰκογενεῖαν πτωχὴν, ἡμιθανῆ ὑπὸ πείνης καὶ τρέμουσταν ἐκ τοῦ ψύχους ὑπὸ τὰ βράκι αὐτῆς, δίδει φειδῶς τε ἄμκ καὶ δειλῶς τὰ λιπα αὐτοῦ τρόφιμα εἰς τὰς εὐλογοῦσας αὐτὸ χεῖρας, καὶ ἔπειτα φεύγει, εὐτοχῆς ὡς ἐὰν εὑρισκεθησαυρὸν, αἰσχυνόμενον, ὡς ἐὰν ἔπραξε κακὴν τινὰ πράξιν, διότι τὸ ἀγαθὸν ἔχει ἐπίσης τὴν αἰδῶ αὐτοῦ. Τὸ μικρὸν τοῦτο παιδίον ἔπραξε φιλάνθρωπιαν, μεγάλην φιλάνθρωπιαν· ἔδωκε πᾶν ὅ,τι εἶχεν.

Ὁ φιλομαθὴς νεανίας δὲν βυθίζεται εἰς τὰ βιβλία του ὅπως ἀργότερον ὠφελήθη ἢ δοξασθῆ, ἀλλὰ ζητεῖ ἐν αὐτοῖς τὸ μέσον τοῦ νὰ καταστή ὠφέλιμος εἰς τοὺς ὁμοίους του, καὶ νὰ μὴ παρέλθῃ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης τὴν χεῖρα ἔχων κενὴν εὐεργεσιῶν. Καὶ τοῦτο δὲ εἶναι φιλάνθρωπία.

Ὁ γέρων οὐδὲν ἔχει, οὐδ' ἐπιστήμην, οὐδὲ περιουσίαν, ἀλλὰ συναντᾷ ἀπροβούλετόν τινα, ὅστις ἀνοήτως περιπλέκεται εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἐλευθερίων ἀποπλανήσεων, ἢ δυστυχῆ τινα, οὗ ἡ καρδία ὑπὸ ἀπρόοπτον συνετριβὴν πληγῆν, καὶ ἐπιδαψιλεύει εἰς μὲν τὸν πρώτον συμβουλήν σώζουσταν αὐτὸν τῶν σκοπέλων τοῦ βίου, εἰς δὲ τὸν δεύτερον ἐν συμπληθητικὸν δάκρυ, καθιστῶν ἥττον πνευματικῶς τὸ μάρμαρον τοῦ τάφου, ἐν ᾧ ἐνεσταφίσθη ἐξ αἰεὶ ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ· καὶ τοῦτο εἶναι φιλάνθρωπία.

Ὅστις καὶ ἂν ᾖ, νέος ἢ γέρων, πλούσιος ἢ πένης, ἀδύνατος ἢ ἰσχυρὸς, ἀμαθὴς ἢ πεφωτισμένος, δύνασαι νὰ ᾖσαι φιλάνθρωπος, δύνασαι νὰ ᾖσαι φιλάνθρωπος ἀπανταχοῦ, δύνασαι νὰ ᾖσαι φιλάνθρωπος πρὸς πάντας, δύνασαι νὰ ᾖσαι φιλάνθρωπος πάντοτε!

Ἐὰν δὲν ἔχῃς οὐδὲ τὸν ὀβολὸν τῆς χήρας, δὲς τὴν ὑπόληψιν καὶ ἐπιβροχὴν· ἐὰν δὲν ἔχῃς ἐπιβροχὴν, δὲς παρανέσεις ὠφελίμου; ἐὰν δὲν δύνασαι νὰ δώσῃς ὠφελίμου παρανέσεις, δὲς τὸν καιρὸν σου· ἐὰν δὲ ὁ καιρὸς σε ἐπιλείπῃ, δὲς σεαυτὸν.

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν ἱεράν τῆς φιλάνθρωπίας φλόγα, φέρει αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τε τοῖς λόγοις, ἐν τοῖς ἔργοις καὶ ἐν τοῖς διαβήμασιν αὐτοῦ, ἐκείνη ἀκτινοβολεῖ καὶ τὰ

πάντα περὶ ἑαυτὴν μετασχηματίζει. Ὁ φιλάνθρωπος ἔχει αἰεὶ ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν ὁμοίων οὐκ οἶδ' ἦν τινὰ πραότητα, διατρασανμένην μὲν ἴσως στιγμιαίως ὑπὸ τῆς θεᾶς τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἀμέσως ἀνακαμθίσουσταν τὴν μειδιῶσαν αὐτῆς γαλήνην. Ἡ ὑποδοχὴ του φαίνεται λέγουσα πρὸς ἕκαστον καὶ πρὸς πάντας: ἐπιθυμῶ ὅπως ὁ βίος μου καταστῇ ὠφέλιμος εἰς τὸν ὑμέτερον. Δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀοέσκονται ὅπως κηλιδῶσι τὰς ἐντίμους πράξεις, ζητοῦντες ἐν αὐταῖς ἐπαινεῖστας αἰτίας· καὶ ἂν δὲ εἴη ἡ ἐπαχθὴς τῶν πραγμάτων πείρα καὶ ἡ ἱερά ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ κηλοῦ μέριμνα διδάξωσταν αὐτὸν τὴν ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ δυσπιστίαν, ἐξοστρακίζει ὅμως αὐτὴν ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, προτιμῶν μᾶλλον ν' ἀπατάται ἐνίοτε, ἢ νὰ ὑποπτεῖται παντοτε.

Ἡ περὶ τοῦ πληθίου σκέψις εἶναι ἡ μεγίστη αὐτοῦ φροντίς. Ἀπέκταν μὲν τῶν ἀγαθῶν οὐχῶν, ὅσας ἀπαντᾷ (καὶ ὑπάκουσι τοιαῦτα, χάρις τῷ Θεῷ!), ἔχει μυχίαις διαχύσεις καὶ εὐδαιμονίας, διασκοδαζούστας τὰς θυμοδκεστάτας αὐτοῦ σκέψεις· ἀπέκταντι δὲ τῆς ἀλγεινῆς ἐκείνης πληθῆος τῶν ἠθικῶν ἢ φυτικῶν ἀθλιοτήτων, ὑφ' αἷς ὑποκύπτουσι φανερώς ἢ κρυφίως τοσάυτα βρότεια κάρηνα, ἔχει ἐν τῷ μυχῷ τῆς καρδίας αἰώνιον δάκρυ.

Πλὴν τὸ δάκρυ τοῦτο δὲν ἐκνευρεῖ αὐτὸν, ἀλλ' εἶναι ἐπ' ἐναντίας ἡ μυστηριώδης πηγὴ τῶν ἀνδρικών αὐτοῦ παύσεων· ἕνεκα τοῦ ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ὁμοίους του, ἕνεκα τοῦ ὅτι πάσχει προσωπικῶς δι' ὅλας τὰς πληγὰς αὐτῶν, ῥίπτεται, χωρὶς νὰ θεωρήσῃ ὀπισθέν του, εἰς τὴν κοίτην τοῦ βίου· ἕνεκα τοῦ ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ὁμοίους του, ἀνέρχεται τὰς τραχιὰς καὶ σκολιὰς τῆς ἐπιστήμης ἀτραπούς, τὰς ὁποίας ἥττον ἱεράς ἤθελε θεωρήσει, ἂν δὲν ἤλπιζεν ὅτι εὐρήσει ἐν αὐταῖς τὸ φῶς τῆς φιλάνθρωπίας· ἕνεκα τοῦ ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ὁμοίους του, ἀγαπᾷ τὴν πατριδα του ὡς μίαν ἐκ τῶν λειτουργιῶν τῆς ἀνθρωπότητος· ἕνεκα τοῦ ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ὁμοίους του, θέλει ὅπως ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ ἱερότης τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ λόγου αὐτοῦ ὡς σεβαστὰ καὶ εἰς ἐκείνους· διότι τὰ ἀθάνατα ταῦτα δῶρα, ὧν οὐδενὶ τὴν φύλαξιν ἐπιτρέπεται, ἢ ἑαυτῷ μόνον καὶ τῷ Θεῷ, ἤθελον εἶσθαι μυριακίς ὀλιγώτερον προσφιλεῖ εἰς αὐτὸν, ἐὰν δὲν ἐθεώρει ταῦτα ὡς ἀπαράτητον συνθήκην τῆς μερικῆς τε καὶ τῆς γενικῆς ἠθικῆς βελτιώσεως.

Οὕτω πᾶσαι αὐτοῦ αἱ πράξεις, πάντες οἱ λόγοι, πάντα τὰ διαβήματα, ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς τεινομένης ἐγκαρδίως εἰς τὸν διερχόμενον δυστυχῆ μέχρι τῆς ἠρωικῆς θυσίας τῆς παρουσίας, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ζωῆς αὐτοῦ, εἰσὶν ἡ ἔκφρασις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος, οὐδέποτε λειποθυχοῦντος, δξύνοντος τὴν διάνοιαν, μετασχηματίζοντος τὰ ἐνστικτα, πολλαπλασιάζοντος τὰς δυνά-

μεις αὐτοῦ, καὶ τὸ αἶσθημα τοῦτο εἶναι ἡ φιλανθρωπία.

Πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ ἔχουσι τὴν ὥραν, τὴν περίστασιν, τὴν εὐκαιρίαν αὐτῶν· σήμερον μὲν καθῆκόν του εἶναι ἡ φειδωλία, αὔριον δ' ὀφείλεις ὁπως ἦς ἐλευθεριώτερος πρὸς τε σεαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους· ἡ μὲν ἐργασία εἶναι ἡ ἀγία τῆς νεότητος μαθητεία, καὶ ὁ ἀπαραίτητος νόμος τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, ἡ δ' ἀνάπαυσις εἶναι συγκεκριμένη εἰς τὸ γῆρας. Ἀλλ' εἰς πάσας τὰς ἡλικίας, εἰς πάσας τὰς δυνατάς περιστάσεις, ἡ φιλανθρωπία εἶναι ἀναγκαία καὶ ἂν δέποτε ὁ ἀνθρώπινος ἡμῶν κόσμος καταστραφῆς ἀντικατασταθῆ ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἠθικοῦ σύμπαντος, καὶ τότε πάλιν ἡ φιλανθρωπία ἔσται τὸ ὑπέρτατον, καὶ ἴσως τὸ μοναδικὸν αὐτοῦ καθῆκον.

Ἡ φιλανθρωπία δὲν εἶναι μία ἐκ τῶν ἀρετῶν, ἀλλ' αὐτὴ αὕτη ἡ ἀρετὴ.

Σ. Ι. Β.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΟΝΟΣ ΦΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΑ.

Εἰς καλὸν χωρίδιον
ὄνος εἰκονίδιον
ἔφερε ἔς τὸν ὄμῶν του
κί ὅταν εἰς τὸν δρόμον του
ἄλλοι προσκύνοντο,
ἄλλοι ἐσταυρόνοντο,
ὑπερηφανεύετο
καὶ οὐροχαϊδεύετο.

Ἐλεγε καυχώμενος
ἔλεγ' ἀγαλλώμενος
ὅποσα προσκυνίσματα!
ποῖα γονατίσματα!
ἐμὲ ὄλοι σέβονται
καὶ μὲ προπορεύονται·
εἶδαν τὴν ἀξίαν μου
κ' ἤλθαν εἰς λατρείαν μου·.

Καὶ τ' αὐτιά του τάνυζε
πήδαε ὠγγάνιζε·
πλὴν τὸν ὀνηλάτην του
εἶδεν εἰς τὴν πλάτην του,

ὅστις τὸν ἀντάμειψε
καὶ τοῦ ταῖς πασάλειψε
τρέμων μὴ ἔς τὸ σκόνισμα
πέσῃ τὸ εἰκόνισμα,
καὶ ὡς ἐπιφώνημα
κράζων ἐκάθου φρόνημα·
ὄνε, μὴν τρελλαίνεσαι,
καὶ θεὸς δὲν γένεσαι·»

(Ἐκ τῶν Ἐμμέτρων Μύθων Π. ΣΟΥΤΣΟΥ).

Αἶνιγμα.

Νῆσος εἶμαι· ἂν θελήσης
νὰ μὲ ἀποκεφαλίσῃς
καὶ νὰ μὲ βραρυτονίσῃς,
δύναμιν τότε μεγάλην
φυσικὴν θὰ μὲ γνωρίσης.

Γ. Μ. Β.

ΛΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝῳ ΦΥΛΛΑΔΙῳ ΑἸΝΙΓΜΑΤῶΝ.

Τοῦ πρώτου.

Ἡ πύλη μὲν ἀνοίγει καὶ κλείει τὰς οἰκίας,
ἡ μαύρη δὲ ἡ λύπη τιτρώσκει τὰς κερδίας.

Σ. Ι. Β.

Τοῦ δευτέρου.

Ἀδελφὲ, πῶς εἰς τὸν νοῦν σου φῖτρωσεν ὁ Σουσαρίων;
ποῦ τὸν εἶδες, ποῦ τὸν ἤρεις, καὶ εἰς συγγραφῆα
ποῖον;
Σὺ μὲν εὐκολα τὸν ἤρεις, κ' ἐσχημάτισες ἀστείον
αἶνιγμα, καλὸν, ὦ φίλε, νὰ μοῦ σπάσῃ τὸ κρανίον.
Πλὴν καλὰ ποῦ εἰς τὸν νοῦν μου ἐγεννήθη ὁ κύρ Ἴωρ,
καὶ τὰ Σοῦσα τῆς Περσίας καὶ ὁ ποιητὴς Ἀρίων.
Ἄλλως ἔμελλε νὰ μείνῃ αἶνιγμά τι, τὸ ὁποῖον
εἷς καὶ μόνος εἶν' ὁ δένων πλὴν οὐδεὶς ἐστὶν ὁ λύων.

Π. ΘΩΜΑ.